

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА – ОСНОВА АГРАРНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Матеріали
Причорноморської регіональної
науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет

Навчально-науковий інститут економіки та управління
Обліково-фінансовий інститут

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА – ОСНОВА АГРАРНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

**Матеріали
причорноморської регіональної
науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу**

м. Миколаїв, 26-28 квітня 2017 р.

Миколаїв
2017

УДК 338.43.021.8(477)

ББК 65.32-183(4Укр)

Р 34

Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (посвідчення № 41 від 26.01.2017 р.)

Редакційна колегія:

В. С. Шебанін – д-р техн. наук, професор;
В. П. Клочан – канд. екон. наук, доцент;
О. М. Вишневська – д-р екон. наук, професор;
Н. М. Сіренко – д-р екон. наук, професор;
М. В. Дубініна – д-р екон. наук, доцент;
В. О. Ханстантинов – д-р. політ. наук, доцент;
І. В. Ксьонжик – д-р екон. наук, доцент;
Т. В. Березовська – канд. іст. наук, доцент;
Ю. В. Волосюк – канд. техн. наук, доцент.

Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні : матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної конференції Р 34 професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв 26-28 квітня 2017 р. – Миколаїв : МНАУ, 2017. – 77 с.

У збірнику опубліковано тези доповідей науковців обліково-фінансового факультету на Причорноморській регіональній науково-практичній конференції, на якій обговорювались питання розвитку аграрного сектора економіки України, а саме: формування інноваційної економіки в Україні, вдосконалення бухгалтерського обліку, обліково-фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств, соціології праці та управління, актуальних проблем економіки України, соціально-політичних наук, економічного аналізу і аудиту, сучасних комп'ютерних технологій в економіці й освіті, українознавства.

УДК 338.43.021.8и(477)

ББК 65.32-183 (4Укр)

© Миколаївський національний аграрний університет, 2017

СЕКЦІЯ «ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»

УДК 657.1:005.591.45

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКИХ АУТСОРСИНГОВИХ ПОСЛУГ

*Дубініна М.В., доктор економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

На сучасному етапі розвитку економіки, що характеризується постійним зростанням конкуренції і нестабільністю усіх сфер діяльності, підприємства, бажаючи оптимізувати свою діяльність і зменшити кількість виконуваних функцій, стикаються з необхідністю постійної і налагодженої співпраці з іншими суб'єктами господарювання. Аутсорсинг в силу притаманних йому властивостей покликаний найкращим чином задовольнити ці виклики і тому стає все більш запитаним на ринку і набуває потенцій до зростання та вдосконалення, зокрема у галузі сільського господарства.

Питання структурування фінансових потоків з точки зору їх важливості та подальші рішення щодо доцільності передачі спеціалізованим підприємствам їх супровід на засадах аутсорсингу визначають ефективність управління бізнесом у цілому.

Питання щодо особливостей формування та розвитку аутсорсингу досліджувалися в роботах таких зарубіжних і вітчизняних учених, як Д. Берсін, Ж.-Л. Бравар, Н. Верхоглядова, Л. Головова, М. Донелланн, П. Еверейт, Е. Йордон, С. Клементс, Л. Лигоненко, Р. Морган, А. Пилипенко, В. Семесько, Ю. Фролова, Дж. Хейвуд. Більшість робіт, присвячених питанню співпраці з аутсорсинговими фірмами щодо ведення бухгалтерського обліку мають інформаційний, прикладний характер. Найчастіше вони спрямовані на визначення переваг або недоліків передачі обслуговування облікових завдань підприємства аудиторським чи іншим аутсорсинговим фірмам.

Однак питання щодо підвищення якості та зменшення витрат на організацію бухгалтерського обліку на умовах аутсорсингу залишаються недостатньо дослідженими, що мало вплив при обґрунтуванні мети та завдань нашого дослідження.

Не зважаючи на ряд перешкод для розвитку аутсорсингу в Україні, існують і певні переваги, що роблять нашу країну привабливою для здійснення аутсорсингових операцій, зокрема із залученням іноземних компаній, а саме [3, с. 179-180]: значна кількість незайнятих кваліфікованих

кадрів; нижча оплата праці, ніж в європейських країнах і в США; достатньо високий рівень володіння іноземними мовами.

Як наслідок, виникає потреба дослідити теоретичні та практичні підходи щодо формування середовища, яке сприятиме розвитку аутсорсингу в Україні.

Переваги передачі бухгалтерії на аутсорсинг є очевидними. Дані переваги полягають в наступному:

- якість надання послуг, оскільки у спеціалізованій компанії працює команда бухгалтерів, ведення документації і складання звітності проходить багаторівневий контроль;

- бухгалтерська компанія, крім того, що несе матеріальну відповідальність у випадку нарахування пені або штрафу, відповідає перед клієнтом і своєю репутацією. І, якщо матеріальні ризики аутсорсер страхує, репутацію застрахувати неможливо [4, с. 339].

Також існує ряд чинників, які створюють несприятливе середовище для розвитку і запровадження аутсорсингу на підприємствах. Сюди відносять:

- звичку керівних ланок підприємства завжди мати біля себе свого бухгалтера;

- недовіру керівних ланок підприємства щодо нерозголошення комерційної таємниці;

- невпевненість керівних ланок підприємства у професіоналізмі працівників сторонньої компанії.

Проте такі керівники, які не довіряють стороннім спеціалізованим фірмам, не беруть до уваги той факт, що такі компанії в силу своєї вузької спеціалізації забезпечені великою кількістю висококваліфікованих працівників, які ведуть багато фірм та мають хороший досвід у багатьох різних сферах діяльності [4, с. 339].

Аутсорсинг бухгалтерії є окремим випадком аутсорсингу бізнес-процесів та одним із способів бухгалтерського забезпечення діяльності підприємства. Він має за собою винесення функцій, пов'язаних з організацією, веденням бухгалтерського обліку і складанням звітності на підприємстві за межі компанії, передачу їх для виконання аутсорсеру.

Сучасний ринок бухгалтерського аутсорсингу в Україні знаходиться на стадії формування, але з часом набуває все більшої популярності.

На сьогоднішній день в Україні дуже багато підприємств зацікавлені в послугах з бухгалтерського обліку, особливо це стосується підприємств малого бізнесу. Послуги з аутсорсингу дозволяють знизити витрати на обслуговування бухгалтерії підприємства і позбавитися від ризику виникнення непередбачених ситуацій (звільнення бухгалтера, непрофесіоналізм, простій бухгалтерської служби, перебування працівника на лікарняному тощо).

Крім того, аутсорсинг є вигідним тим, хто займається сезонним бізнесом: втрачається необхідність кожного кварталу набирати новий штат фінансистів або бухгалтерів або, навпаки, утримувати штат співробітників

протягом періоду, коли підприємство не займається господарською діяльністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безручук С.Л. Аутсорсинг, лізинг персоналу або послуги з бухгалтерського обліку: критична оцінка термінів / С.Л. Безручук, С.М. Лайчук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2008. – № 3(12). – С. 41-60.
2. Гудзь Ю.Ф. Аутстафінг та аутсорсинг як інструменти підвищення ефективності господарської діяльності малих підприємств харчової промисловості / Ю.Ф. Гудзь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/78454.doc.htm.
3. Єфименко М. Правова регламентація аутсорсингових відносин в США та Україні: порівняльно-правовий аспект / М. Єфименко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2014. – Вип. 1. – С. 110-113.
4. Колодеева С. Субъекты ведения бухгалтерского учета в условиях аутсорсинга / С. Колодеева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eck.ru/blog/outsorsing/sub-ekty-vedeniya-buhgalterskogo-ucheta-v-usloviyah-outsorsinga/>.
5. Партин Г.О. Основні види аутсорсингу та їх застосування в управлінні діяльністю підприємства / Г.О. Партин, О.В. Дідух // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 45-річчю Інституту економіки і менеджменту та 20-річчю Інституту післядипломної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, 10-12 листопада 2011 р.). – Львів : Львівська політехніка, 2011. – С. 637-638.

УДК 631.162:339.15

ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІК ДОХОДУ ВІД ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

*Потриваєва Н. В., доктор економічних наук, професор,
Миколаївський національний аграрний університет*

Зважаючи на існуючий науковий доробок щодо облікового відображення доходів, слід зазначити, що визнання доходів сільськогосподарської діяльності під час отримання продукції власного виробництва, а не після її реалізації дещо спотворює фінансовий результат та не завжди корелює з принципом нарахування та відповідності доходів і витрат. Це обумовлює потребу у проведенні подальших наукових досліджень за цим напрямком. Також залишаються невирішеними питання щодо формування облікової інформації з урахуванням ризиків, притаманних аграрній сфері.

Розвиток ринкової економіки потребує від підприємств України раціонального і економічно обґрунтованого підходу до планування своєї діяльності, до визначення стратегії збільшення доходів підприємства, аналізу

і оцінки отриманих результатів. Однією з найголовніших складових стратегії фінансової політики підприємства є політика максимізації дохідності.

Головним складовим елементом доходу від звичайної діяльності у сільськогосподарських підприємствах є дохід від реалізації продукції власного виробництва, а саме та його частина, яка залишається після вирахування матеріальних, трудових і грошових витрат на виробництво і реалізацію продукції. Формування оптимального доходу підприємств у розмірах, необхідних для покриття його поточних витрат, сплати податків і отримання прибутку, що дає змогу забезпечити розширене відтворення, є необхідною умовою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання.

Визнання доходу і достовірна його оцінка – необхідна інформація для відображення її у фінансовій звітності. Однією з умов визнання доходу від реалізації є передача покупцеві всіх ризиків і вигод, пов'язаних з правом власності на продукцію. МСФЗ 18 на відміну від П(С)БО 15, як критерій визнання доходу від реалізації продукції встановлює передачу покупцеві не всіх, а лише суттєвих ризиків і вигод, пов'язаних з правом власності на продукцію (товар) [1; 2]. П(С)БО 15 поширюється тільки на доходи підприємств від звичайної діяльності. Однак цей стандарт не поширюється і на деякі доходи від звичайної діяльності, такі, як: доходи від оренди, доходи за контрактами на надання послуг у сфері будівництва та інші доходи, перелічені у пункті 3 зазначеного стандарту.

Продукція вважається проданою з того часу, коли право на її власність перейшло від продавця до покупця. Оплата за реалізовану продукцію може здійснюватися у момент передачі покупцю, після відвантаження продукції (наступна оплата) або до відвантаження продукції (попередня оплата). В даному випадку спочатку була відвантажена продукція покупцю, а кошти отримані на рахунок пізніше. Попереднє відвантаження продукції з подальшою оплатою можливе лише при відносинах купівлі-продажу з покупцями, які мають високий рівень ділової активності на ринку сільськогосподарської продукції.

Доходи від реалізації відображаються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності у момент їх виникнення, незалежно від дати надходження чи сплати коштів [3;4]. При цьому для визначення фінансового результату звітного періоду слід порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. Підвищення дохідності діяльності займає дедалі більше значимі позиції в системі цілей підприємства. Тим більше, що сучасні вчені й практики стверджують, що одержання доходу є метою практично всіх підприємств і нині є домінуючою.

Планомірно комбінуючи ресурси підприємства, у сучасних умовах необхідно проводити значну роботу щодо раціональної організації його діяльності відповідно до вимог ринку, обґрунтованості планових обсягів об'ємних показників, зниження рівня витрат, підвищення дохідності і рентабельності діяльності сільгосппідприємства. Правильне визначення,

оформлення, оцінка й облік доходів від реалізації продукції безпосередньо впливає на престижність і рентабельність аграрного товаровиробника.

При організації формування та розподілу доходу необхідно враховувати розміри аграрного підприємства, форму власності, організаційно-правову форму господарювання, кількість засновників товариства тощо. Вважаємо за доцільне кожним сільськогосподарським підприємством систематично проводити аналіз формування доходу задля поглиблення знань про його складові та основні тенденції їх зміни. При цьому основним завданням фінансового планування у сільськогосподарському підприємстві повинно бути виявлення та мобілізація резервів збільшення доходу за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Покращення стану реалізації, на наш погляд, можливо також за умови пошуку більш вигідних бізнес-партнерів зі збуту товарної продукції або покращення якості послуг при обслуговуванні споживачів.

З метою забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства при формуванні доходу від реалізації сільськогосподарської продукції насамперед необхідно враховувати рівень розвитку конкурентного середовища, що може впливати на обсяг та відновлення виробничого потенціалу підприємства, враховуючи також і соціальний аспект.

Найголовнішим у процесі вдосконалення механізму формування доходів підприємства є аналіз прибутковості. Одним із найефективніших і одночасно найпростіших методів фінансового аналізу, який використовується для оперативного і стратегічного планування прибутку, є операційний аналіз «витрати-обсяг-прибуток» («Costs-Volume-Profit»), він дає змогу відслідковувати залежність фінансових результатів від витрат і обсягів виробництва або реалізації. Основна мета цього виду аналізу (який зазвичай характеризують як аналіз беззбитковості) – встановити, що відбудеться з фінансовими результатами, якщо визначений рівень продуктивності, обсягу виробництва, витрат змінюватиметься. Ця інформація має виняткове значення для керівництва підприємства, тому що знання залежності між такими факторами, як сукупний дохід від продажу, сукупні витрати, прибуток, вихід продукції (обсяг виробництва), дає змогу визначити критичний рівень випуску продукції, при якому прибуток буде максимальним, або рівень, при якому не буде ні прибутку, ні збитків (тобто точку беззбитковості). Переваги цієї методики полягають у тому, що аналіз можна зробити як за квартал, так і за півріччя, а також – за результатами річної діяльності.

Отже, дохід від реалізації сільськогосподарської продукції є пріоритетним видом доходів аграрних товаровиробників, облікове відображення якого потребує подальшого нормативного й методичного врегулювання. Наказ про облікову політику є внутрішнім нормативним документом, регулюючим організацію облікового процесу підприємства, зокрема й обліку доходу від реалізації сільськогосподарської продукції. До

розповсюджених напрямків використання сільськогосподарської продукції в аграрних підприємствах відноситься виплата заробітної плати працівникам натурою, реалізація продукції в рахунок оплати паю та реалізація покупцям за грошові кошти. Аналіз та порівняння П(С)БО 15 та МСБО 18 щодо визнання, класифікації та оцінки доходів діяльності підприємства є теоретичним підґрунтям для розробки та методичного удосконалення облікового забезпечення доходів від реалізації сільськогосподарської продукції. При формуванні доходу слід зважати на розміри сільськогосподарського підприємства, його форму власності, організаційно-правову форму господарювання тощо. Найголовнішим в удосконаленні механізму формування доходів підприємства є використання аналізу прибутковості. При цьому операційний аналіз «витрати-обсяг-прибуток» дозволить контролювати вплив витрат і обсягів виробництва або реалізації на фінансові результати діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р., № 290. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 651

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСНОВНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

*Ксьонжик І.В., доктор економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет*

Оплата праці державних службовців повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання службових обов'язків, сприяти укомплектуванню апарату державних органів компетентними і досвідченими кадрами, стимулювати їх сумлінну та ініціативну працю.

Заробітна плата державних службовців складається з посадових окладів, премій, доплати за ранги, надбавки за вислугу років на державній службі та інших надбавок.

Посадові оклади державних службовців встановлюються залежно від складності та рівня відповідальності виконуваних службових обов'язків.

Схема посадових окладів на посадах держслужби визначається щорічно Кабміном при підготовці проекту закону про держбюджет на відповідний рік. Для 2017 року таким нормативним документом стала постанова № 15 [1].

Доплата за ранг провадиться відповідно до рангу, присвоєного державному службовцю.

Надбавка за ранг встановлюється з дня його присвоєння. Державному службовцю, який працює неповний робочий день (тиждень), надбавка за ранг виплачується пропорційно відпрацьованому часу.

Особі, яка призначена на посаду державної служби з випробуванням і має ранг, присвоєний за попереднім місцем роботи, надбавка за ранг у період випробування виплачується відповідно до такого рангу.

Особі, яка призначена на посаду державної служби з випробуванням і якій був присвоєний ранг відповідно до Закону України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ "Про державну службу", надбавка за ранг у період випробування виплачується відповідно до найнижчого рангу у межах категорії посад, до якої належить посада державної служби [3].

У ч. 2 ст. 52 Закону № 889 вказано: розмір надбавки за ранг держслужбовця визначається Кабміном при затвердженні схеми посадових окладів на посадах держслужби. У свою чергу, схема посадових окладів на посадах держслужби визначається щорічно КМУ при підготовці проекту держбюджету [2].

Таким чином, в Уряді є право переглядати розміри надбавки за ранг на початок кожного року. Незважаючи на це, розмір надбавки за ранг у 2017 році залишився на рівні 2016 року.

Процентний розмір такої надбавки у 2017 році залишився на рівні 2016 року.

Так, надбавка за вислугу років на держслужбі встановлюється на рівні 3% посадового окладу держслужбовця за кожен календарний рік стажу держслужби, але не більше 50% посадового окладу. При цьому надбавка за вислугу років у максимальному процентному розмірі (50% посадового окладу) встановлюється держслужбовцям, стаж держслужби яких складає понад 17 (і більше) років. За загальним підходом для сфери держслужби розмір надбавки за вислугу років збільшується з дня отримання права на таке підвищення. В таблиці наведемо процентний розмір надбавки за вислугу років залежно від наявного стажу держслужби у держслужбовця.

Таблиця 1 Надбавки до основної заробітної плати за вислугу років залежно від наявного стажу держслужби

Стаж держслужби	Відсоток надбавки за вислугу років	Стаж держслужби	Відсоток надбавки за вислугу років
Більше 1 року	3%	Більше 10 років	30%
Більше 2 року	6%	Більше 11 років	33%
Більше 3 року	9%	Більше 12 років	36%
Більше 4 року	12%	Більше 13 років	39%
Більше 5 року	15%	Більше 14 років	42%
Більше 6 року	18%	Більше 15 років	45%
Більше 7 року	21%	Більше 16 років	47%
Більше 8 року	24%	Більше 17 років	50%
Більше 9 року	27%		

Джерело: [2]

Надбавка за вислугу років виплачується державним службовцям щомісячно у відсотках до посадового окладу з урахуванням доплати за ранг і залежно від стажу державної служби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Навігатор по зарплатних виплатах для держслужбовців: прокладаємо маршрут для 2017 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buhgalter.com.ua/articles/oplata-praci/viplati-pratsivnikam/navigator-po-zarplatnih-viplatah-dlya-derzhsluzhbovtsiv-prokladayemo/>
2. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII.
3. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII.

УДК 651:38

ПОДАТКОВА РЕФОРМА ПРОДОВЖУЄТЬСЯ: НЮАНСИ ОПОДАТКУВАННЯ В 2017 РОЦІ

*Лагодієнко Н. В., кандидат економічних наук, старший викладач
Миколаївський національний аграрний університет*

Зміни в законодавстві стали вже майже нормою в Україні. Це вже третя спроба за три останні роки провести податкову реформу. Квапливість в винесені попередніх законопроектів приводило до того, що протягом наступних місяців члени робочих груп виправляли помилки, допущенні в законодавстві.

Є кілька ключових принципів, на яких повинна базуватися реформа.

По-перше — збереження спрощеної системи оподаткування. В Україні більше 1 млн платників єдиного податку. Це люди, які створюють робочі місця, утримують свої родини.

По-друге — спрощення адміністрування, ставка на електронні сервіси.

Україна посідає 106-те місце в світі у рейтингу Doing Business за легкістю сплати податків. За останній час у світі зафіксовано 50 реформ, спрямованих на створення чи покращення онлайн-інструментів для бізнесу. Електронні кабінети платників податків чудово працюють не тільки на Заході, а й на Сході. Цивілізований світ давно зробив ставку на цифрові технології, і якщо ми не хочемо пасти задніх, потрібно все переводити в онлайн.

По-третє — при переведенні фіскальної служби на сервісне обслуговування платників необхідно забезпечити співпрацю фіскалів з місцевими органами влади.

Ось найголовніше з того, що змінилось, а що залишилось без змін з 01 січня 2017 року. В 2017 році залишились загальна і спрощена системи оподаткування. Спрощена система має 4 групи, з них 3 групи для фізичних осіб — підприємців (далі – ФОП) і 4 група – сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків.

Для першої та другої груп платників єдиного податку ставки залишаються фіксованими (10 % від мінімального прожиткового мінімуму для першої групи і 20 % від мінімальної заробітної плати для другої) незалежно від розміру доходу. Для 3-ї групи платників податку ставки єдиного податку залишаються незмінними – 3% від доходу для платників ПДВ і 5% від доходу для неплатників ПДВ.

Принципових змін зазнав єдиний соціальний внесок (далі – ЄСВ). До 1 січня 2017 року ФОП (незалежно від системи оподаткування) за наявності доходу за відповідний місяць зобов'язані сплачувати ЄСВ, незалежно від наявності доходу за відповідний місяць, в розмірі не менше мінімального страхового внеску (22 % від розміру мінімальної заробітної плати).

Для підприємців на загальній системі, а також на спрощеній 2-ї і 3-ї груп, розмір ЄСВ зберігся не менше мінімального страхового внеску (22 % від розміру мінімальної заробітної плати), тобто 704 грн на місяць з 1 січня 2017 року.

Для ФОП на спрощеній системі 1-ї групи розмір повинен бути не менше 0,5 мінімального страхового внеску, тобто 352 грн на місяць.

Таким чином, незалежно від наявності доходів ФОП зобов'язані сплачувати ЄСВ, розмір якого становить з 1 січня 2017 року 352 грн для ФОП на спрощеній системі 1-ї групи та 704 грн для всіх інших підприємців.

Отже, з нового року підприємці сплачують податки і збори в наступному розмірі:

1) загальна система: податок – 18 % від прибутку (за наявності), ЄСВ – 704 грн в місяць;

2) єдиний податок 1-а група: податок – 160 грн в місяць, ЄСВ – 352 грн в місяць, всього – 512 грн щомісячно;

3) єдиний податок 2-а група: податок – 640 грн в місяць, ЄСВ – 704 грн в місяць, всього – 1 344 грн щомісячно;

4) єдиний податок 3-а група: податок – 5 % від доходу (за наявності), ЄСВ – 704 грн в місяць.

Таким чином, підприємці, що не здійснюють діяльності, проте залишаються зареєстрованими змушені провести процедуру припинення, або ж сплачувати щомісячно 704 грн. А зі зміною мінімальної заробітної плати ця сума також буде змінюватись.

Щодо ПДВ, то введено єдиний реєстр бюджетного відшкодування з ПДВ замість двох існуючих. Скасовано всі пільги для колишніх спец.режимників. Є норма пп. 4 п. 2 підр. ХІХ ПКУ, за якою з 01.01.2017 р. дія статті 209 «Спеціальний режим оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства» ПКУ припиняється (через її виключення з ПКУ). В ПКУ згадки про колишню ст. 209 ПКУ залишились (зокрема в п. 200-1.2 ПКУ, який говорить про розрахунки з бюджетом в системі електронного адміністрування ПДВ). Але, на жаль, це «мертві» норми.

Операції з безоплатної передачі товарів будуть «офіційно» вважатися об'єктами оподаткування ПДВ (оновлений п. 185.1 ПКУ).

Також перефразована підстава для визначення бази оподаткування ПДВ вживаних товарів для постачальників, які придбають вживаний товар у незареєстрованих платниками ПДВ осіб. Позитивна різниця між ціною продажу та ціною придбання таких товарів буде базою оподаткування вже не тільки в межах договорів, що передбачають передання права власності на такі товари, а за договорами передання або переходу права власності на вживаний товар. Але це зацікавить тільки таких продавців.

Очевидно, що Україна потребує податкової реформи. Її проведення сприятиме розвитку економіки, створенню робочих місць, поверненню в Україну громадян, які вимушені працювати за кордоном. Потрібно робити реформу для тих, хто сьогодні працює і платить податки в Україні, та для тих, хто почне це робити після проведення реформи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дебет-кредит [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://docs.dtkr.ua/doc/1011.47.137?page=25#st209>
2. Роботодавець: електронний журнал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://robotodavets.in.ua/2016/12/29/pidpryyemtsi-na-zagalnij-systemi-nyuansy-opodatkovannya-v-2017-rotsi.html>
3. Газета Успіх: рекламно – інформаційний тижневик [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://yspih.com.ua/podatky/pidpryyemtsi-na-zagalnij-systemi-nyuansy-opodatkovannya-v-2017-rotsi>

ОБЛІК ПРОЦЕСУ ПОСТАЧАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

Сирцева С. В., кандидат економічних наук

Миколаївський національний аграрний університет

Процес постачання включає в себе закупівлю і організацію зовнішнього надходження матеріалів, компонентів чи готових продуктів від постачальника на виробничі чи інші підприємства, склади або роздрібні магазини. Іншими словами, процес постачання полягає в тому, що підприємство укладає договори з постачальниками на необхідні йому фактори виробництва, організовує доставку та складування виробничих запасів, проводить розрахунки з постачальникам за отримані товарно-матеріальні цінності. Під час цього процесу відбувається зміна активу з форми грошей на форму майна, призначеного для виробництва продукції або торгівельної діяльності.

Виходячи із цього, можна сказати, що основними об'єктами бухгалтерського обліку в процесі постачання є:

- розрахунки з постачальниками та іншими підприємствами й організаціями, які виникають у процесі постачання;
- витрати на здійснення процесу постачання;
- обсяг придбаних матеріальних цінностей (в натуральних і вартісному вимірниках [1]).

Важливим питанням процесу постачання за укладеними договорами є терміни й порядок постачання. Якщо договором передбачене постачання окремими партіями протягом терміну дії договору, але періоди поставок не визначені, постачання має здійснюватися рівномірними партіями помісячно, якщо інше не передбачено чинним законодавством, впливає із сутності зобов'язань чи звичаїв ділового обігу [2].

При укладанні договору поставки необхідно чітко виділяти два фактори, які матимуть вплив на відображення інформації у бухгалтерському та податковому обліку. А саме, мова йде про форму розрахунків за договором поставки (попередня чи наступна оплата) та момент переходу права власності за договором (у момент передачі матеріальних цінностей чи у момент їх оплати – повної чи часткової). ЦКУ принципі передбачається, що моментом набуття права власності є момент передачі майна (якщо інше не передбачено договором) (стаття 334 ЦКУ) [3].

У випадку попередньої оплати у покупця матеріальних цінностей у момент перерахування авансового платежу виникає право на податковий кредит з ПДВ відповідно до ст. 198 Податкового кодексу України [4]. Така ситуація з позицій податкового навантаження у принципі для покупця є прийнятною – оскільки дана операція не призводить ні до визнання доходів,

ні до визнання витрат для цілей оподаткування. Не зважаючи на вилучення із господарського обороту вільних грошових коштів як авансового платежу, підприємство має право на податковий кредит.

Негативним є лише виникнення упущених вигод та вплив даної операції на показники ліквідності і платоспроможності підприємства (особливо, якщо ці дії відбуваються у різних звітних періодах). За умови наступної оплати поставки покупець оприбутковує матеріальні цінності та одночасно отримує право на податковий кредит з ПДВ відповідно до ст. 198 ПКУ. За таких умов покупець має у наявності додаткові активи та не виникає зобов'язань зі сплати податків.

Методика відображення на рахунках господарських операцій з надходження матеріальних цінностей в значній мірі залежить і від прийнятого на підприємстві порядку їх оцінки. Матеріальні цінності, що надходять на підприємство також повинні оцінюватися за їх фактичною собівартістю, яка включає ціну придбання та витрати на доставку від місця покупки до місця безпосереднього використання. Так якщо величина першого доданка відома в момент надходження матеріалів (ціни мають бути вказані постачальником в рахунку-фактурі), то величина другого доданка може бути в момент надходження матеріалів відома не повністю.

Витрати процесу постачання повинні підлягати постійному і суворому обліку, оскільки поряд із іншими витратами мають вплив на формування кінцевого фінансового результату підприємства. Відсутність ними, у свою чергу неповне дослідження та вивчення цих витрат сприяє їх не контрольованості. Залежно від форми організації виду діяльності та існування різних бар'єрів у діяльності підприємства такі витрати можуть бути значними та суттєво впливати на управлінські рішення щодо подальшої діяльності. Саме тому ігнорувати та залишати поза увагою питання їх відображення в обліку не варто.

Отже, отримати необхідну інформацію про величину витрат процесу постачання можна за допомогою чітко організованої системи фінансового та управлінського обліку. На основі отриманої такої інформації у керівництва підприємства буде можливість оптимізувати розмір цих витрат.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зарудна Н. Я. Деякі аспекти організації обліку процесу постачання / Н. Я. Зарудна // Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. заочної конф. [«Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку»] (Одеса, 25–27 липня 2012 р.). – Одеса : Всеукр. громадське об'єднання «Нова освіта», 2012. – С. 47-51.

2. Теорія бухгалтерського обліку : монографія / [Л.В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч та ін.]; за заг. ред. Л.В. Нападовської. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 218 с.

3. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]: від 18.03.2004 №1618-IV.— Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

4. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] :від 02.12.2010 р. № 2755-VI.— Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=34&nreg=2755-17>.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Костирко А. Г., кандидат економічних наук, старший викладач
Миколаївський національний аграрний університет*

Підприємницька діяльність суб'єктів господарювання за сучасних умов господарювання пов'язана зі значними ризиками, які, незалежно від їхнього виду, у кінцевому підсумку здійснюють вплив на фінансову безпеку підприємства. Це обумовлює необхідність створення ефективної системи управління з метою забезпечення протистояння цим ризикам на основі своєчасної адаптації до умов зовнішнього і внутрішнього середовища.

Теоретичним дослідженням визначення сутності і оцінки фінансової безпеки держави і підприємств присвячено праці Е. Альтмана, О. Ареф'євої, О. Барановського, І. Бланка, О. Вишневської, О. Гривківської, Н. Краснокутської, С. Тітової, А. Чупіса. Сучасні теоретичні і практичні напрацювання щодо визначення, формування і забезпечення фінансової безпеки потребують подальших наукових досліджень з метою вдосконалення методики її оцінки для ефективного управління розвитком підприємств.

Сутність категорії «фінансова безпека» пов'язана із фінансовим забезпеченням стабільного і максимально ефективного функціонування підприємства у довгостроковому періоді.

В складних сучасних умовах господарювання розробка методів оцінки фінансової безпеки підприємства має важливе методологічне значення, що пояснюється необхідністю майже щоденного моніторингу фінансового стану підприємства і завдяки цьому – підтримці в ринкових конкурентних умовах його належного рівня. Тому важливим елементом управління фінансовою безпекою підприємства стає об'єктивне визначення її рівня, що дозволить своєчасно виявити проблемні аспекти у фінансовому стані та виправити їх без загрози втрати фінансової стійкості та платоспроможності [1].

За результатами проведеного дослідження визначено різні погляди науковців стосовно підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства. Основу кожного підходу становить критеріальне визначення категорії «фінансова безпека підприємства». Результатом аналізу зазначеного питання стало окреслення таких підходів.

Серед вчених найбільш поширеною є точка зору щодо оцінки загрози банкрутства, оскільки питання фінансової безпеки підприємства одночасно межують з питаннями стабільності його функціонування. З цією метою використовується ряд відомих моделей, зокрема: Е. Альтмана, Ж. Депаляна, У. Бівера, Г. Савицької, О. Терещенко.

Інша група науковців вважає фінансову безпеку підприємства комплексною величиною, для оцінки якої існує єдиний інтегральний

показник. Вони припускають наявність часткових показників, однак обов'язковою умовою має бути зведення часткових показників до загального. Однак варто відмітити певний негативний аспект даного підходу, який пов'язаний із тим, що позитивний вплив одного показника може нівелювати негативний вплив іншого. У підсумку значення інтегрального показника може задовольняти керівництво підприємства, однак інтегральний показник приховує можливі проблемні аспекти.

Для іншого підходу характерною є оцінка системи показників, проте авторами цього підходу використовується різні системи показників. Система показників-індикаторів, які отримали кількісне значення, дозволяє завчасно сигналізувати про загрозу небезпеки і вживати заходів по її попередженню. Найвищий рівень безпеки досягається у випадку, коли весь комплекс показників знаходиться у межах допустимих граничних значень, а граничні значення одного показника досягаються не за рахунок шкоди іншим. Таким чином, за межами значень граничних показників підприємство втрачає здатність до динамічного саморозвитку, конкурентоспроможності на зовнішніх і внутрішніх ринках, стає суб'єктом поглинання іншими підприємствами – конкурентами [2].

Інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки підприємства здійснюється на основі зіставлення граничних (критичних і нормальних) та фактичних значень індикаторів. Даний підхід також не розбавлений негативних аспектів стосовно достовірності результатів оцінки. Це пов'язано із тим, що для різних галузей економіки нормативні значення показників є неоднаковими і потребують диференційованого підходу до визначення нормативів з врахуванням галузевої специфіки.

Фінансова безпека характеризується таким станом підприємства, який забезпечує: фінансову рівновагу, стійкість, платоспроможність, ліквідність підприємства у довгостроковому періоді; потреби у фінансових ресурсах підприємства для стійкого розширеного відтворення підприємства; достатню фінансову незалежність підприємства; достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень; захищеність фінансових інтересів власників підприємств [3]. Виходячи із цього необхідним є врахування впливу зовнішніх чинників при формуванні системи показників для оцінки фінансової безпеки підприємства.

Для об'єктивної оцінки фінансової безпеки підприємства актуальним залишається питання інформаційного забезпечення даного аналізу. Тому при формуванні системи показників необхідним є їхній підбір не лише з позиції їх важливості для оцінки фінансової безпеки конкретного підприємства, а і з позиції забезпечення достовірною інформацією для їхнього розрахунку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вергун А.М. Сучасні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства [Електронне видання] / А.М. Вергун, К.В. Стріжко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4142>.

2. Гривківська О. В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства : монографія / О. В. Гривківська. – Тернопіль : Астон, 2012. – 340 с.
3. Кракос Ю.Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1(1). – С. 86-97.

УДК 651

СЕРТИФІКАЦІЯ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

*Пісоченко Т. С., кандидат економічних наук, асистент
Миколаївський національний аграрний університет*

На сьогоднішній момент Україна займає одне з перших місць у Європі за кількістю харчових отруень, тому питання впровадження системи сертифікації НАССР є вкрай актуальним.

В Україні правові засади безпечності харчових продуктів декларує Конституція України, у ст. 42 якої записано, що «держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції». Згідно закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23.12.1997 № 771/97-ВР, від організацій при виробництві та обігу харчових продуктів потрібно застосовувати санітарні заходи та належну практику виробництва, системи НАССР та / або інші системи забезпечення безпеки і якості [1].

Практичною реалізацією гармонізації систем стандартизації і сертифікації займається Держспоживстандарт України за активної участі регіональних органів. У їх діяльності використовуються переважно нормативно-правовий і організаційний механізми. Питання, що стосуються розробки дійових механізмів державного регулювання систем стандартизації і сертифікації, їх науково обґрунтованих напрямків удосконалення, вивчені недостатньо і набули особливої важливості у зв'язку зі зміною статусу України як держави-сусіда ЄС.

Зростаюча роль стандартизації підтверджується не тільки гармонізацією національних стандартів, але і широкою участю країн у міжнародних і регіональних організаціях зі стандартизації (в різних країнах їх частка становить до 40-60%).

Стосовно продукції, стандартизація охоплює: установлення вимог до якості готової продукції, а також сировини, матеріалів, напівфабрикатів і комплектуючих виробів; розвиток уніфікації та агрегування продукції як важливої умови спеціалізації й автоматизації виробництва; визначення норм, вимог і методів у галузі проектування та виготовлення продукції для забезпечення належної якості й запобігання невиправданій різноманітності

видів і типорозмірів виробів однакового функціонального призначення; формування єдиної системи показників якості продукції, методи її випробування та контролю; уніфікація вимірювань і позначень; створення єдиних систем класифікації та кодування продукції, носіїв інформації, форм і методів організації виробництва.

За інформацією Держветфітослужби «на 99% українських підприємств, що здійснюють експорт до Європейського Союзу, введена і працює система НАССР».

Результати стандартизації відображаються в спеціальній нормативно-технічній документації. Основними її видами є стандарти й технічні умови – документи, що містять обов'язкові для продуцентів норми якості виробу і способи їхнього досягнення (набір показників якості, рівень кожного з них, методи й засоби вимірювання, випробувань, маркування, упакування, транспортування та зберігання продукції).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про безпечність та якість харчових продуктів [Електронний ресурс] : закон України від 23.12.97 р. № 771/97-ВР. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>

УДК 330.341.1:631.14

ОЦІНКА ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ З РОЗВИНУТИМ СВИНАРСТВОМ

*Лугова О. І., асистент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

Основоположним принципом будь-якого підприємства є безперервність діяльності, яка може бути забезпечена наявністю і оптимальним зростанням економічного потенціалу.

Формування економічного потенціалу підприємства як системи є процесом моделювання ефекту від використання його ресурсів, здібностей і резервів в рамках поставлених цілей відповідно до сприятливих можливостей зовнішнього середовища і факторів невизначеності, а також під контролем підсистеми управління.

Технологія формування економічного потенціалу підприємства передбачає вирішення задачі отримання раціональної його структури, що враховує логічні взаємозв'язки та інтенсивність впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування підприємства.

Економічний потенціал підприємств з виробництвом продукції свинарства формується під впливом середовища, в умовах якого здійснюється їх діяльність.

Формування економічного потенціалу підприємств з розвинутим свинарством має забезпечувати ефективне, розширене відтворення конкурентоспроможної екологічно чистої продукції при збереженні довкілля та підвищенні якості життя працівників, зайнятих в галузі.

Сучасне середовище підприємств характеризується надзвичайно високим ступенем складності, динамізму, невизначеності і нестабільності. Здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі – основна умова виживання підприємства і формування його економічного потенціалу.

Дослідження впливу факторів на формування економічного потенціалу дозволить підприємству, по-перше, оцінити параметри якісних і кількісних характеристик економічного потенціалу і, по-друге, проаналізувати наслідки впливу даних факторів на параметри економічного потенціалу, а також розробити заходи, які дозволять використовувати позитивні моменти цього впливу і нейтралізувати негативні.

За своїм призначенням економічний потенціал підприємства, як цілісне утворення, не тільки відчуває вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, а й покликаний взаємодіяти з ними на основі використання та посилення впливу сприятливих факторів для розвитку підприємства; протидії та зниження негативного впливу інших факторів.

Аналіз впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на потенціал підприємства дає час для прогнозування можливостей, розробки плану дій на випадок непередбачених обставин, визначення заходів, які дозволять перетворити загрози на вигідні можливості, виявити внутрішні і зовнішні резерви нарощування економічного потенціалу.

Для аналізу впливу зовнішнього середовища на формування економічного потенціалу підприємств з розвинутим свинарством Миколаївської області нами був використаний метод STEP-аналізу, який дозволяє оцінити політичні, економічні, соціальні і технологічні фактори.

Для більш повного розкриття рівня економічного потенціалу наведемо STEP-аналіз факторів, які впливають на розвиток підприємств з розвинутим свинарством (табл. 1).

У доповнення до проблем підприємств, які займаються виробництвом продукції свинарства слід віднести: недостатня державна підтримка сільськогосподарських і м'ясопереробних підприємств; повільний розвиток ринкової інфраструктури; недостатність інформації і аналітичної бази для своєчасного реагування підприємств на вплив зовнішнього середовища і прийняття ефективних управлінських рішень; невисока частка наукоємних виробництв; недостатнє стимулювання підприємств до впровадження інновацій; низька питома вага племінного поголів'я; низька продуктивність свиней; порушення зооветеринарних норм і вимог щодо утримання тварин.

Таблиця 1 STEP-аналіз факторів, які впливають на формування економічного потенціалу підприємств з розвинутим свинарством

Фактори	Ймовірність	Вплив
Політичні		
Зміни в законодавстві.	Висока	Зміни податкового навантаження
Збільшення обсягів імпорту м'яса	Висока	Висока конкуренція створить негативні передумови для вітчизняних виробників і може витіснити їх з ринку
Економічні		
Зміна курсу іноземних валют	Висока	Збитки від зміни в курсах
Високий рівень інфляції	Висока	Падіння попиту на продукцію. Зміни попиту споживачів (вимушений перехід на продукцію з більш низькими цінами).
Зміни цін на комунальні витрати підприємств	Висока	Зростання собівартості продукції
Зміни відсоткових ставок по кредитах	Висока	Зростання собівартості продукції
Соціальні і культурні		
Зміни в доходах населення	Висока	Вимушений перехід на дешеву продукцію
Підвищення споживчої грамотності до продуктів	Середня	Зміни попиту споживачів (зростаючий попит на натуральну продукцію)
Технологічні		
Невисокі очікування технологічного прориву в галузі	Висока	Підприємства не дуже прагнуть (і не мають фінансової можливості) впроваджувати у виробництво інноваційні технології, які використовуються в інших країнах

Джерело: узагальнено автором

Таким чином, вище перелічені фактори не дозволяють забезпечити інтенсивність виробництва і домогтися найбільш оптимального використання всіх ресурсів.

СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА»

УДК 336.14

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

*Сіренко Н. М., доктор економічних наук, професор,
Полторак А. С., кандидат економічних наук
Миколаївський національний аграрний університет*

Серед основних проблемних аспектів архітектури сучасної бюджетної системи є збереження її вертикального виміру. Саме міжбюджетні відносини на даному етапі є підґрунтям негативних явищ, характерних для сектору публічних фінансів, та виступають найслабшою ланкою всієї бюджетної системи України.

Проблемі необхідності реформування бюджетної системи в Україні у своїх дослідженнях приділяли увагу: О. О. Молдован, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко [1] – під час висвітлення можливостей та ризиків у процесі побудови нової архітектури бюджетної системи України; О. А. Єгорова [2] – у процесі аналізу наслідків проведення бюджетної реформи; Н. М. Сіренко, О. І. Мельник [3] – під час аналізу бюджетно-податкового стимулювання інноваційної складової економіки та інші дослідники.

Побудова конкурентоспроможної національної економіки має тісний зв'язок з проведенням комплексного реформування міжбюджетних відносин в Україні. На даному етапі розвитку система управління державними фінансами характеризується недостатньою ефективністю, що в тому числі підтверджується низьким рівнем забезпечення потреб у державних послугах, слабкістю державних інституцій, враховуючи значну питому вагу видатків сектору загального державного управління, яка протягом останніх років, за оцінками МВФ, перевищує 43 % валового внутрішнього продукту країни, наявністю суттєвих розбіжностей між індикативними та фактичними показниками видатків за певними категоріями економічної та функціональної класифікації [4].

Зауважимо, що процес розвитку міжбюджетних відносин здійснюється у складних умовах трансформації всієї економічної системи, яка виступає одночасно як передумовою, так і об'єктом впливу цих відносин. Реформування міжбюджетних відносин повинно здійснюватися шляхом поступових трансформацій їх складових з урахуванням властивостей емерджентності та синергії.

Спираючись на фундаментальні дослідження у сфері трансформації бюджетної системи [1, 2], доцільно виділити наступні напрями реформування міжбюджетних відносин:

- інституціоналізація капітальних видатків всіх ланок бюджетної системи України, підвищення рівня передбачуваності у структурі та обсягах видатків;

- підтримання балансу між бюджетними видатками розвитку та обсягом залучених позикових ресурсів, утримання рівня державної заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування в межах, які не загрожують суверенітету країни і не сприяють руйнівним процесам у вітчизняній фінансовій системі, недопущення використання фінансових ресурсів боргової активності для проведення фінансування поточних витрат;

- удосконалення системи перерозподілу зобов'язань та джерел їх фінансування між ланками бюджетної системи України з врахуванням принципів субсидіарності, справедливості, неупередженості та збалансованості;

- врегулювання системи горизонтальних потоків фінансових ресурсів між бюджетами та позабюджетними фондами;

- підвищення ефективності стратегічного планування та середньострокового бюджетного планування, що є фундаментальними складовими системи управління державними фінансами;

- збереження багатомірності податкової бази, недопущення суттєвого збільшення питомої ваги непрямих податків у структурі податкових надходжень всіх бюджетів країни.

Зазначимо, що в кризові періоди розвитку в Україні недостатньо використовувались важелі бюджетного стимулювання, що дозволяє використати ці можливості в рамках політики економічного зростання. Однак, у процесі реформування міжбюджетних відносин в Україні необхідно враховувати наявні ризики, негативний вплив яких може спричинити зворотний ефект та призвести до деформації міжбюджетних відносин, серед яких: наявний надлишок ліквідності, не затребуваний кредитної системою, сформований в кризових умовах; ризик перевищення раціональних обсягів зовнішньої заборгованості в умовах нижчої ціни запозичень на зовнішньому ринку порівняно з внутрішнім ринком та інші.

Таким чином, реформування міжбюджетних відносин в Україні є нагальним завданням, яке, з одного боку, за умови системності впроваджених заходів може стати одним з ключових чинників підвищення ефективності бюджетної системи, а з іншого, через відсутність узгоджених дій, – залишитись перманентним та безрезультатним процесом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Молдован О. О. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання : аналітична доповідь / О. О. Молдован, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко. – К. : НІСД, 2010. – 35 с.

2. Молдован О. О. Реформи системи державних фінансів України: перші результати та подальші перспективи / О. О. Молдован, О. В. Шевченко, О. А. Єгорова; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 88 с.

3. Сіренко Н. М. Бюджетно-податкове стимулювання інноваційного розвитку аграрного сектора економіки / Н. Сіренко, О. Мельник // Економіст. – 2013. – № 4. – С. 28–32.

4. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки : стратегія від 08.02.2017 р. № 142-р [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – 2017. – Режим доступу: <https://goo.gl/UNmGCS>

УДК 336.77.067.21

ЗАСТОСУВАННЯ ОВЕРДРАФТУ В УКРАЇНІ

*Бурковська А. В., кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Неефективність фінансового управління у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах призводить до недостатньої кількості власних фінансових ресурсів та постійного пошуку джерел фінансування. Одержання ж українськими сільськогосподарськими підприємствами звичайного кредиту в комерційних банках пов'язано з певними перепонами (нерентабельність, наявність високих ризиків галузі, відсутність ліквідної застави, складності оформлення).

За необхідності швидкого і безпроблемного залучення додаткових грошових ресурсів вітчизняні підприємства користуються банківською послугою – овердрафтом.

Овердрафт є різновидом контокорентного кредиту, це вид короткострокового кредитування банківською установою свого надійного клієнта, навіть за умов наявності від'ємного сальдо на рахунок такого клієнта. Мета овердрафту – швидко надати клієнту необхідні для нього грошові ресурси для оперативного здійснення оплати платіжних документів.

Банківська установа може відкрити клієнту позичковий рахунок, з якого оплачуються розрахункові документи. До банківської установи підприємство-позичальник подає платіжне доручення на повну суму платежу. При цьому комерційний банк за рахунок власних грошових ресурсів збільшує необхідну суму, якої не вистачає клієнту, і автоматично її йому перераховує. Слід вказати, що сума овердрафту не може перевищувати ліміт, встановлений договором овердрафту, укладеним у письмовій формі. Крім того, в договорі овердрафту слід зазначити умови його використання, процентну ставку і відповідальність за порушення термінів за зобов'язаннями.

Банківські установи надають овердрафт своїм клієнтам – юридичним особам, яких можна умовно поділити на дві групи:

- 1) клієнти, які відповідають вимогам, обслуговуються протягом певного часу в банку та мають стабільне фінансове становище;
- 2) клієнти, які недавно почали обслуговуватись у банку або мають нестабільне фінансове становище [1].

Овердрафт, що надається цим групам клієнтів, може поділятися за видами. Перша група клієнтів може одержувати такі види овердрафту:

- класичний (стандартний);
- авансовий (кошти на розрахунково-касове обслуговування);
- інкасаційний (грошова виручка, що інкасується, становить не менше 75% оборотів за кредитом поточного рахунка, у тому числі виручка, яку на поточний рахунок здав сам клієнт) [1].

Друга ж група клієнтів може одержувати овердрафти таких видів:

- технічний (під оформлені на рахунок позичальника платежі);
- заставний або іпотечний (до 50% від обсягу середньомісячних надходжень та до 90% - під заставу майнових прав на банківський депозит) [1].

Клієнт банківської установи зобов'язаний погасити суму позики у термін та в порядку, встановленому в договорі овердрафту, та, звичайно ж, сплатити відсотки. Процентна ставка встановлюється банківською установою індивідуально, враховуючи ступінь «ризикованості» клієнта, обсяг оборотів і строків овердрафта [2].

Говорячи про процентну ставку за овердрафтом, слід вказати, що банківська установа встановлює вищу (ніж за звичайним кредитним договором) ставку. Так, нефінансові корпорації України за овердрафт у грудні 2014 р. у гривнях сплачували 19,1%, у доларах США – 9,3%, у євро – 2,6%, а у грудні 2015 р. – 26,1%, 3,4% та 2,3% відповідно [3]. У грудні ж 2016 р. резиденти України за овердрафт сплачували середньозважену ставку в річному обчисленні у розмірі 23,9%, у тому числі в національній валюті – 24,0% та 7,1% - в іноземній [4].

Слід зазначити, що у розрізі регіонів країни у цей період найвищою (30,7%) була ставка у Донецькій області та на Луганщині (29,4%), а найнижчою (22,4%) – на Херсонщині [4]. В Миколаївській області процентна ставка за овердрафтом у грудні 2016 р. становила 24,7% [4].

У випадку несвоєчасного повернення суми овердрафту клієнт отримує штрафні санкції від банківської установи: збільшення процентної ставки (за користування грошовими ресурсами понад установлений термін) та пеню (за прострочення).

Отже, маючи ряд переваг і певні недоліки, застосування овердрафту як досить потужного і зручного інструменту поточного фінансування господарської діяльності, надає вітчизняним підприємствам в конкурентних умовах можливість безперебійного функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильченко Л. Овердрафт: особливості його застосування й обліку / Л. Васильченко // Фінансовий контроль. — 2016. — №11(130). — С. 7-11.

2. Бурковська А. В. Овердрафт як вид кредитування сільськогосподарських підприємств / А. В. Бурковська, К. В. Куракова // Економічний форум. — 2015. — №1. — С.188-193.

3. Національний банк України — Статистичний випуск. Процентні ставки. Грудень 2015. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=66235>.

4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=278434158&cat_id=44578#1.

УДК: 338.43:005.35

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

*Лункіна Т. І., кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Для підвищення рівня конкурентоспроможності економіки України необхідно здійснити перехід від екстенсивного використання земельних і людських ресурсів до інтенсивного використання за рахунок соціально орієнтованої економіки. Механізм реалізації такого підходу, певною мірою полягає у формованні соціальної відповідальності у майбутніх фахівців аграрного сектора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування соціальної відповідальності приділена увага досить великої кількості публікацій як вітчизняних та іноземних науковців, а саме: Л. А. Барановської, С. В. Барабліної, Є. Г. Книша, О. Козловець, І. Д. Кочетова, А. А. Лаврова, І. Левтун, Я. Лопеза, Л. Л. Мехрішвілі, Н. Р. Степанова, О. Хворостиної, О. С. Шевчук, С. П. Шевчук та інших. Проте дуже мало публікацій, що стосуються формуванню соціальної відповідальності у майбутніх фахівців аграрного сектора.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах постала нагальна потреба змінити бачення ефективності господарювання з обов'язковим поєднанням відповідальності перед суспільством. Нині потрібні широко досвідчені професіонали, які, відповідно до міжнародних стандартів, здатні конкурувати на ринку праці та прогнозувати свої результати без шкідливого впливу на навколишнє середовище і суспільство. Підвищення обізнаності щодо соціальної відповідальності у ВНЗ України можливе лише завдяки інтенсифікації освітнього процесу відповідно до нової морально-етичної парадигми освіти, яка базується на загальних закономірностях міжнародних ділових етичних відносин і досвіді світової бізнес освіти з урахуванням ментальності та особливостей діяльності.

Здобувачами вищої освіти аграрних ВНЗ є переважна більшість осіб з сільської місцевості, а саме понад 70-80%, що повинно знайти відображення

у механізмах соціальної відповідальності таких ВНЗ. В молодіжному віці соціалізація здійснюється найбільш активно, особливо, коли це стосується оцінки старшого покоління, його діяльності, поведінки, участі в суспільно-політичному житті, у зв'язку з чим молодь під впливом змін умов життя вносить новий зміст, власне бачення розвитку подій. Процес соціалізації у молоді формується під впливом соціальних, економічних та політичних чинників. Розвиток сільського господарства, пов'язаний, насамперед, із розвитком сільського населення. Основними факторами впливу, які впливають на соціальну складову особистості сільського мешканця є: розвиток сільської інфраструктури, соціально-професійна складова, мотивація праці, матеріальне і психологічне становище, самоосвіта, тощо[1].

Найважливішим педагогічним завданням є допомога сільській молоді в їх особистісному становленні, у визначенні сенсу і напрямку свого життя, місця в суспільстві.

Аналізуючи зарубіжний досвід провадження соціальної відповідальності в освітніх закладах можна стверджувати, що для провідних університетів світу це є невід'ємна частина діяльності при наданні освітніх послуг. Вони допомагають усвідомити людині суспільні норми поведінки, орієнтують у суспільних цілях і цінностях як індивідуально вагомим при здійсненні певної лінії поведінки відповідно до соціальних норм життя. Найбільша увага приділяється збереженню довкілля та розвитку соціальних громад. Поширюючи серед здобувачів вищої освіти принципи сталого розвитку та усвідомлення екологічної складової життя, досягається цілковите сприйняття ними значення соціальної відповідальності.

За результатами аналізу програм європейських вищих навчальних закладів – на сьогодні вже впроваджено курс з корпоративної соціальної відповідальності у Лондонському метрополітенівському університеті (магістерська програма), Університеті Йоркшира, Лейцерській бізнес-школі (магістерська програма), Бізнес-школі Ноттінгемського університету (магістерська програма), Університеті прикладних наук у Відні. У Сполучених штатах Америки є університети, які створили інститути із соціальної відповідальності, мета яких – удосконалення та проведення досліджень, розробка практичних рекомендацій, рецензування наукових робіт експертами у сфері соціальної відповідальності (Райерсонський університет, Державний університет Сан Жозе). У деяких університетах закладено політику соціальної відповідальності (Бристольський університет, Університет штату Індіана та інші) [2].

На рівні ВНЗ є можливість через їх основні функції (дослідження, навчання і послуги громадськості) просувати ідеї соціальної відповідальності, які сприяють сталому розвитку, миру, добробуту в суспільстві.

Висновки. Основною ідеєю популяризації соціальної відповідальності у ВНЗ України є залучення і передавання здобувачам вищої освіти визнаних у суспільстві основних цілей і цінностей, що пропагують соціальну

відповідальність, які, в свою чергу, будуть поширювати в суспільстві через власну професійну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інститут професійних кваліфікацій [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ipq.org.ua/ua/news/93>. — Назва з екрану.
2. Навички для України 2030 : погляд бізнесу / за заг. ред. М. А. Саприкіної. — Н-69 К. : ТОВ «Видавництво «Юстіон»», 2016. — 36 с.
3. Навички майбутнього : які здібності будуть необхідні для роботи в 2020 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://cikt.kubg.edu.ua>. — Назва з екрану.

УДК 330.122:332.146.2

РЕКОНФІГУРАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ЧИННИК СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

Боднар О. А., асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Сільська місцевість завжди була основним джерелом сільськогосподарської продукції, людських ресурсів і первісного нагромадження капіталу, який служив основою для економічного і демографічного зростання країни. Проте, з плином часу, первинна продукція втратила свою вагу в національній економіці. Значна кількість сільських районів не мають достатньої економічної основи, продовжують втрачати свій потенціал. У таких районів існує небезпека втратити свій первісний характер та сільські цінності повністю. Для подолання соціально-економічної кризи в сільських районах необхідні нові економічні основи.

Історично сформовані сільські ресурси, такі як земля, екосистеми, пейзаж, тварини, соціальні мережі, майстерність і т.д. повинні бути переглянуті в контексті сільського розвитку за сучасних умов.

Сільські цінності після їх реконфігурації можуть бути використані в якості основних засобів іншими ресурсами сільського розвитку в рамках нової парадигми, а сільські райони повинні засновувати свою стратегію розвитку на нерухомих ресурсах, які не є відкритими для конкуренції (наприклад, соціальний капітал, культурний капітал, екологічний капітал та місцевий капітал знань).

Сьогодні політичний центр Європи сприймає сільські цінності в якості важливих активів для всього суспільства і хотіли б підтримувати їх в довгостроковій перспективі. На сучасному етапі відбувається переміщення фокусу з виробництва харчових продуктів та захисту сільськогосподарських доходів в сільській місцевості на надання суспільних благ (чисте довкілля, відкритий простір і т.д.) для всього суспільства. Такі зміни в політичних

пріоритетах ЄС потрібно враховувати і Україні при формуванні своїх стратегічних напрямів сільського розвитку [1].

Класифікуємо сільські цінності за трьома основними категоріями [2]:

– екологічні цінності (чисте довкілля, можливості для виробництва якісної, чистої та здорової їжі, конкретних сільськогосподарських продуктів, відкритий простір, природні та культурні ландшафти);

– культурні цінності (сільська культура, фольклор, місцева кухня, декоративно-прикладне мистецтво, локальні певні продукти і методи виробництва, мови меншин, традиційні способи життя);

– суспільні цінності (соціальні мережі, родинні стосунки, взаємна довіра і розуміння, спеціальні способи комунікації).

В результаті людської діяльності (будівельні роботи, сільське господарство, промислове виробництво товарів і послуг) екологічні цінності зменшилися до такої міри, що вони стають недоступними для більшої частини суспільства [3].

Екологічні питання можуть розглядатися в якості обмежень, а також ресурсів для сільського господарства і розвитку сільських районів, в залежності від прийнятого підходу.

Сільська культура залишається більш традиційною, ніж міська. В результаті модернізації та глобалізації в усьому світі «традиційність» часто розглядалася як причина відсталості і низького рівня розвитку. Сільські жителі протягом багатьох років, намагалися «модернізувати» своє життя і позбутися ознак традиційної культури. В результаті, багатство цієї культури може вижити тільки в найбільш ізольованих регіонах.

Сільські населені пункти можуть значно збільшити додану вартість своєї продукції шляхом підключення їх до місцевих культурних традицій, підкреслюючи їх унікальний і своєрідний характер. Однак, як і екологічні цінності, цей процес не обходиться без конфліктів і протиріч, особливо в контексті руралізації.

Значення спільноти також часто розглядається як особливість сільських районів. Соціальні мережі, родинні стосунки, взаємна довіра і розуміння мають важливе значення для всіх людських спільнот, незалежно від їх місця розташування. Цінності спільноти є вродженою властивістю корінного населення. В той час як екологічні та культурні цінності можуть бути безпосередньо захищені за підтримки центральних положень і політики, суспільні цінності важко підтримувати ззовні.

Перелічені три типи сільських цінностей дуже різні, проте вони можуть принести різні переваги і можливості для розвитку сільських районів. Всі вони потребують захисту в умовах сучасної глобальної конкуренції.

Отже, у перспективі гармонійного (не спотвореного) розвитку певної сільської місцевості, повинні бути розглянуті, використані і посилені сільські цінності. Проте, якщо цінності втрачають свої економічні і соціальні функції, вони не можуть довго існувати за штучної підтримки. Вони будуть зникати так само, як старі способи виробництва. Сільські цінності можуть бути

збережені лише за умов їх реконфігурації, та якщо вони зможуть знайти нове місце або функцію в сучасному глобалізованому світі в якості основних чинників сільського розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар О.А. Політика сільського розвитку в контексті євроінтеграційної перспективи / О.А. Боднар // Аграрна наука, освіта, виробництво: європейський досвід для України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 листоп. 2015. – Житомир: ЖНАЕУ, 2015. – С. 789-794.
2. Nemes G. Integrated rural development the concept and its operation / G. Nemes // Published by the Institute of Economics Hungarian Academy of Sciences Budapest, 2005. – P. 17.
3. Лункіна Т.І. Екологічна компонента соціального розвитку України / Т.І. Лункіна // Науковий вісник Ужгородського університету : збірник наукових праць : Серія «Економіка». — Випуск №1(45) . — Т. 3. —2015. — С. 103-107.

УДК 336.2

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ КРАЇНИ

*Головко М. Й., аспірант кафедри фінансів та банківської справи
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»*

Історія розвитку податкової системи як основи стабільності держави у фінансовій сфері свідчить, що податки та збори можуть бути не тільки ефективним джерелом поповнення бюджетів різних рівнів, але й дієвим інструментом регулювання певних соціально-економічних процесів.

При визначенні податкової системи доцільно розмежувати різні підходи до її розуміння. У п. 6.3. Податкового кодексу України зазначається, що «сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому порядку, становить податкову систему України» [5, п. 6.3]. Лазур С. П. піддає критиці [6] законодавче визначення податкової системи, зазначаючи, що сукупність платежів, що фігурують у ньому складають лише систему оподаткування, тобто категорію, що є дещо вужчим поняттям порівняно з категорією податкової системи, яка також складається з механізмів оподаткування, мережі контролюючих органів [7].

Вахновська Н. А. звертає увагу на те [8, с. 28], що у законодавстві більшості країн світу не робиться розмежування між митами, податками і зборами, а їх загальна сукупність фактично і трактується як податкова система. Окремі економісти (В. А. Андрущенко, Ю. І. Ляшенко [9, с. 36-43]; О. Д. Василик [10]) також обмежують категорію «податкова система» лише сукупністю законодавчо визначених податків і зборів.

Ми погоджуємось із думкою групи авторів під керівництвом Ю. Б. Іванова, які вважають, що не можна ототожнювати трактування понять «податкова система» з комплексом затверджених на державному рівні податків і зборів. Крім того, вчені вказують, що податкова систему включає в себе також податкову інфраструктуру [11, с. 93]. На нашу думку, до податкової системи поряд з системою оподаткування мають включатися також механізми нарахування та сплати податків і зборів, організації податкового контролю, положення стосовно відповідальності за порушення законодавства у сфері оподаткування.

Представимо графічно структуру податкової системи на рис. 1.

У фундаментальній праці В. А. Андрущенко і Ю. І. Ляшенко [9, с. 36-43] виокремлюється поняття «наукова податкова система», яке трактується як узагальнення сукупності гіпотетичних податків та їх класифікації, а дефініція «національна податкова системи» розглядається окремо. Перше поняття, по суті, є абстрактним теоретичним визначенням, тоді як друге - досліджується вже як реально сформована сукупність податків держави у певному періоду її розвитку.

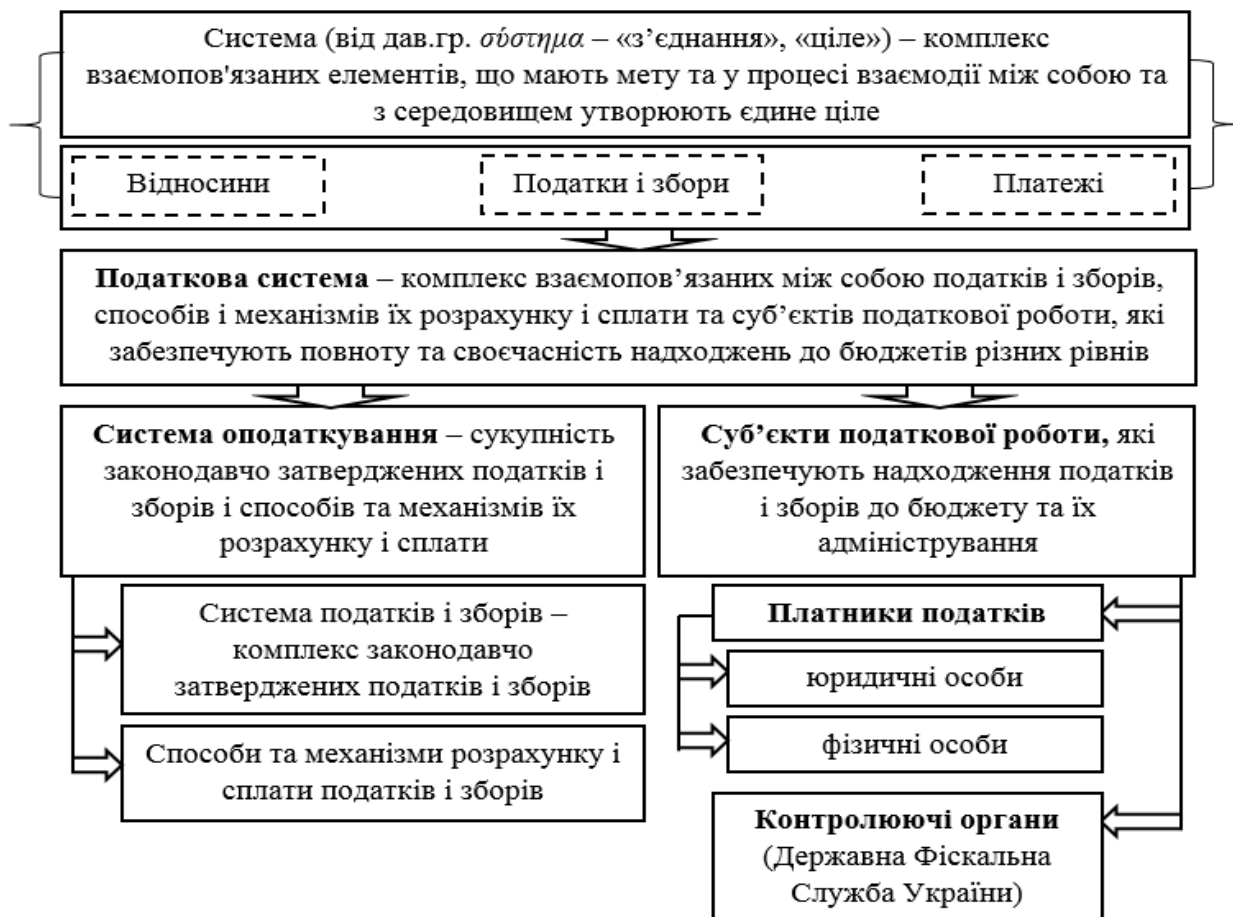

Рисунок 1 – Структура національної податкової системи

Джерело: удосконалено автором на основі [12, с. 33]

Таким чином, проаналізувавши сутність та структуру податкової системи, з'ясовано, що національна податкова система – це комплекс взаємопов'язаних між собою податків і зборів, способів і механізмів їх

розрахунку й сплати та суб'єктів податкової роботи, які забезпечують повноту та своєчасність надходжень до бюджетів різних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

5. Податковий кодекс України : кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <https://goo.gl/tb7HHe>
6. Лазур С. П. Системний підхід до структуризації податкової системи ринкового типу [Електронний ресурс] / С. П. Лазур // Ефективна економіка. – 2013. – № 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_31
7. Полторак А. С. Оподаткування як елемент фінансового регулювання розвитку інтелектуального капіталу в Україні / А. С. Полторак // Фінансовий простір. – Черкаси, 2016. – № 3 (23). – С. 33-38.
8. Вахновська Н. А. Склад податкової системи України в умовах інтеграційних процесів / Н. А. Вахновська // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2014. – Вип. 11(1). – С. 25-30.
9. Андрущенко В. А. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування / В. А. Андрущенко, В. І. Ляшенко // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 36-43.
10. Василик О. Д. Податкова система України : навч. посіб. / О. Д. Василик – К. : Поліграфкнига, 2004. – 478 с.
11. Іванов Ю. Б. [та ін.] Податкова система : підр. / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – К. : Атіка, 2006. – 920 с.
12. Хлівний В. К. Податкова система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / [В. К. Хлівний, О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, А. В. Пислиця та ін.] ; кер. авт. кол. В. К. Хлівний – К. : КНЕУ, 2014. – 372 с.

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»

УДК 323.22 : 32

ПОЛІТИЧНА СОЛІДАРНІСТЬ

*Ханстантинов В. О., доктор політичних наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет*

Однією з найбільш виразних людських властивостей є здатність налаштувати свій актуальний внутрішній стан на хвилю переживань Іншого, здатність виявляти співчуття, надавати необхідну допомогу і підтримку, не очікуючи одержати за це якоїсь вигоди чи вдячності. Тобто, йдеться про солідарність як відчуття глибинної родової з'єднаності між усіма людьми.

Солідарність пронизує всі сфери суспільного життя і специфічно проявляється в кожній з них. За всієї своєї несхожості кругова порука у злочинців і організований спільний захист корпоративної честі в середовищі правоохоронців мають по суті ті ж самі витoki.

По-своєму проявляється політична солідарність, під чим вчені розуміють як єдність людей, які свідомо виявляють рішуче несприйняття ситуації несправедливості, пригнічення, тиранії або соціальної вразливості. При цьому політична солідарність за своєю природою я виявом опозиційності особи або групи щодо існуючої системи управління чи установи. Вона живиться за рахунок спільного переживання моральної несправедливості і спричиненого цим актуалізованого морального обов'язку відновити її. Отож, в основі політичної солідарності лежить спільність морального переживання різних людей, що завдяки цьому оформлюються у спільноту і тому діють доволі синхронно [1].

Джульєт Хукер звертає увагу на той факт, що політична солідарність викликається до життя необхідністю спільного проживання на цілком зрозумілих засадах справедливості, взаємності і поваги один до одного і тому як така вона виявляється корисною для всіх і тому раціональні соціальні актори мають бути в ній зацікавлені [2].

Деякі західні автори вживають поняття «політична солідарність» у значенні чинника, що продукує відчуття необхідності протистояння проти чогось неприйняттого для них, цементує лави протестувальників і надає впевненості у справедливому характері їх організованих масових виступів. Приміром, в американській пресі були заклики з боку феміністок до розгортання протестних кампаній проти обрання Д. Трампа Президентом саме на засадах «політичної солідарності». При цьому пояснюється потреба у солідарних політичних виступах і вимогах тим, що Трамп ніби то зневажає

жінок, ігнорує їхні права на гендерну рівність і саме через це варто добиватися його відставки [3].

Інший смисловий відтінок ми знаходимо у шведської авторки Малени Бітц (Malena Britz), яка характеризує дрейф зовнішньої політики Швеції за останні 20 років як посилення вектору солідарності з європейськими структурами і з НАТО [4]. Як уявляється, у даному контексті варто було б говорити не так про солідарність, як про посилення співпраці в оборонній галузі внаслідок того, що зближуються концептуальне бачення і об'єктивні інтереси певного кола європейських країн в умовах, що змінюються і що ставлять перед ними схожі виклики, на які дати спільні відповіді виявляється більш раціональним і вигідним.

З нашого погляду, політична солідарність являється собою складний феномен, у складі якого можна виділити такі рівневі елементи, як раціональний, емоційний і мотиваційно-вольовий. Будь-яка солідарність неможлива без когнітивної компоненти. На основі все більш глибокого знання про соціальний об'єкт й осмислення його в категоріях різнобічної допомоги йому поступово формується раціональне підґрунтя позиції солідарності. На відміну від афективних виявів солідарність, тим паче політична, тобто пов'язана з відносинами влади, панування і підкорення задля оптимального управління і упорядкування суспільної реальності, завжди якимось пояснюється розумом і логічно обґрунтовується самим суб'єктом – і для себе, і для інших, і для того, на кого вона має бути спрямована.

Стосовно емоційної складової, то саме вона виступає рушійною силою розгортання солідарності і не потребує детального роз'яснення. Емоційним переживанням належить роль потужного стимулятора для вияву суб'єктом його небайдужості до Іншого і зацікавленості його долею.

Нарешті, мотиваційно-вольова компонента політичної солідарності постає як закономірне завершення і матеріалізація внутрішнього переживання суб'єктом, що й дозволяє йому на практиці реалізувати свою політичну позицію і втілити у конкретні справи та вчинки свої громадянські відчуття.

Отже, політична солідарність виступає багатокомпонентним феноменом, що виникає внаслідок раціонального сприйняття соціальним суб'єктом суспільної дійсності, критичного осмислення її і порівняння з деякими ідеальними моделями і взірцями належного в її упорядкуванні і функціонуванні, виявом громадянської небайдужості до тих, хто сприймається як соціально знедолені через проявлену до них політичну несправедливість, внаслідок чого на основі емоційних переживань формується активна практична поведінка, спрямована на корегування засад і принципів поточної суспільної реальності у напрямі наближення до суб'єктивних уявлень про належний справедливий її характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Scholz J. Sally. Political Solidarity/ Sally J. Scholz. –Penn State UP, 2008. – 286p.
2. Hooker Juliet. Raceand the Politics of Solidarity/ Juliet Hooker. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – 228 p.
3. Marcie Neil. Can We Build on the Anti-Trump Political Solidarity Among Women? October 20, 2016. – Speakout <http://www.truth-out.org/speakout/item/38076-can-we-build-on-the-anti-trump-political-solidarity-among-women>
4. Britz Malena. Military non-alignment, political solidarity, and a retreat to territorial defence: how to understand the Swedish NATO-debate / Malena Britz. – Policy Brief, 2016. – №17. – pp. 1-4.

УДК 33(477):331.56

ВТРАТИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ВІД БЕЗРОБІТТЯ

*Біліченко О. С., кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Економічна система складається з трьох основних взаємопов'язаних ринків – ринку капіталу, ринку землі та ринку праці. Ринок праці являє собою систему специфічних соціально-економічних відносин, які проявляються у сферах формування попиту і пропозиції та працевлаштування.

Від часу здобуття незалежності Україна проходила складні етапи функціонування економіки. На кожному із етапів ринок праці мав свої особливості. Перший етап, що тривав із 1991 по 1994 роки, можна охарактеризувати дефіцитом робочої сили. Початковий перехід від централізованої до ринкової економіки базувався на вирішенні завдань створення нових робочих місць. Їх кількість нерідко перевищувала кількість зареєстрованих безробітних в 1,5-2 рази. Це знайшло своє відображення в низькому офіційному рівні безробіття (0,1-0,3) та коефіцієнті навантаження на одне вільне робоче місце (0,42-0,60).

На другому етапі в період із 1995 року по 2000 рік відбувся значний дисбаланс між попитом та пропозицією на ринку праці. Він був викликаний застосуванням жорсткої обмежувальної монетарної та фіскальної політики уряду. Різке зростання рівня безробітних призвело до підвищення коефіцієнта навантаження на одне вільне робоче місце до понад 30. Найбільш вразливими до зростання безробіття виявилися такі галузі народного господарства як сільське господарство, будівництво, промисловість, освіта, культура.

Характерними ознаками третього етапу розвитку ринку праці України, який розпочався з 2000 року і тривав до 2008 року, стали структурні зміни економіки країни. Рівень безробіття поступово скоротився із 12,4 до 6,9%, відбулося зростання ділової активності населення. Проте, позитивну

динаміку на ринку праці порушив четвертий етап, який розпочався у 2008 році і триває дотепер. Зростання циклічного безробіття, викликаного економічною кризою, призвело до падіння основних показників виробництва практично в усіх галузях народного господарства.

Сучасний стан ринку праці України характеризується наявністю певних проблем. Через низьку мотивацію до трудової діяльності, недостатню конкурентоспроможність на ринку праці, відсутність відповідних професійних навичок протягом усього періоду ринкових трансформацій спостерігається масштабне безробіття серед молоді, особливо серед випускників навчальних закладів. Внаслідок безробіття відбувається знецінення, недовикористання людського потенціалу суспільства, погіршується якість життя безробітних та членів їх родини, збільшуються витрати суспільства й індивіда на відновлення чи зміну професійного статусу й рівня продуктивності праці [1].

Результати аналізу вітчизняного ринку праці свідчать про наявність чинників, які негативно позначаються на стані його розвитку. Зокрема, це: неефективна структура зайнятості (найбільша частка в структурі зайнятого населення належить представникам найпростіших професій, порівняно з професіоналами; наявність значної частки неефективних робочих місць (вартість створення нового робочого місця перевищує виплати й податкові пільги); поширення нестандартних форм зайнятості, у тому числі – неформальної (зберігається частка неформальної зайнятості в будівництві, сільському господарстві, ремонті автомобілів, діяльності кафе, готелів, ресторанів тощо); неузгодженість попиту та пропозиції робочої сили (збільшення кількості претендентів на одну вакантну посаду за одними видами професій і нестачі кваліфікованих робітників за іншими професіями); низький рівень мотивації працівників та їх роботодавців до підвищення кваліфікації (обмежені можливості професійного навчання працівників за рахунок фінансових ресурсів підприємств) та інше [2].

Окрім того, уповільнення темпів розвитку окремих галузей економіки призводить до зменшення кількості вільних робочих місць, передбачених для працевлаштування осіб з професійною освітою, а отже позначається й на політиці зайнятості громадян країни в цілому. Гостро відчувається вплив на ринок праці, особливо регіональний, і наявності вимушено переміщених осіб зі Сходу України внаслідок збройного конфлікту.

Надмірне безробіття призводить до значних економічних і соціальних втрат. Головна «ціна» безробіття – невипущена продукція. Негативні наслідки від зростання безробіття були досліджені та описані Артуром Оукеном ще в 1962 році. Так, сформульований ним закон визначає, що при збільшенні рівня безробіття на 1%, у порівнянні з попереднім роком, реальний ВВП скоротиться на 2%. Якщо ж рівень безробіття не зміниться, у порівнянні з попереднім роком, то економіка зросте із темпом в 3%. Проведені вченими поглиблені дослідження показали, що значний рівень безробіття – це справжня соціальна катастрофа. Депресія, що виникає у

людини, яка втратила роботу, призводить до бездіяльності, втрати самоповаги, занепаду особистості, пияцтва, наркоманії, зростання чисельності самогубств, політичного і громадянського безладу та інших негативних проявів розвитку суспільства.

Покращенню економічного стану України постійно приділяється багато уваги. Науковці та політики вносять різні пропозиції стосовно сприяння зростанню виробництва в країні. Проте, найпростіший спосіб отримати позитивну динаміку зростання ВВП на рівні близько 3% полягає в утриманні досягнутого рівня зайнятості. Таким чином, вирішення завдання утримання стійкої зайнятості, за умови низького рівня безробіття, є запорукою успішного зростання економіки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ринок праці в Україні: стан, тенденції та проблеми розвитку / Н. П. Танасієнко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 6. Т.1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_6_1/118-122.pdf.

2. Професійне навчання кваліфікованих робітників в умовах високотехнологічного виробництва : теорія і практика [монографія] / авт. кол. : В. О. Радкевич, В. М. Аніщенко, Н. В. Кулалаєва, Г. І. Лук'яненко, А. М. Михайличенко, В. Є. Скульська; за ред. В. О. Радкевич. – К. : ТОВ НВП Поліграфсервіс, 2014. – 251 с.

УДК 330.12

ОСВІТА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

*Золотих І. Б., кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Сучасний світ розвивається в умовах жорсткої конкуренції на ринку високотехнологічної продукції. Це зумовлено тим, що відбувається формування нового глобального простору світової економіки і кожна країна намагається покращити чи зберегти свої позиції в нових умовах. Сучасні досягнення України у міжнародному вимірі конкурентоздатності економіки, рівня розвитку й особливо ефективності функціонування національної інноваційної системи є недостатніми для забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки, гарантованої національної безпеки, виходу в найближчій перспективі за рахунок економічного зростання на європейські стандарти життя українських громадян. Прогресивність суспільного розвитку багато в чому залежить від спроможності освітньої сфери відтворювати інтелектуальний потенціал, якісну робочу силу [1].

Немає сумніву у тому, що освіта завжди відігравала важливу роль у розвитку не тільки науково-технічного, а й соціального прогресу.

Проте, за останні десятиліття стався розрив взаємозв'язків в циклі «наука – освіта – виробництво», а освіта й наука залишаються за межами процесу формування нової економіки.

Необхідність розвитку освітньої системи в нових умовах обумовлена:

- підвищенням значення людського капіталу в процесі створення вартості продукту;
- впливом освітньої системи на економічне зростання суспільного виробництва;
- взаємозумовленістю конкурентоспроможності економіки від знань і вміння їх вигідно застосовувати;
- вищі навчальні заклади стають найважливішими соціальними інституціями, діяльність яких пов'язана з виробництвом, передачею та поширенням знань;
- перетворенням університетів в епіцентри програмування регіонального економічного, соціального, культурного розвитку тощо.

Освіта, як одна з найважливіших сфер економіки, з одного боку, повинна швидко реагувати на НТП і тенденції розвитку економіки країни, з іншого — впливати на всі суспільні процеси, так як готує фахівців, розвиває їх як особистості і формує світогляд. Тому особливу увагу слід приділяти сучасному стану освітньої системи і впровадженню в навчальний процес інновацій.

Підвищення ролі людського капіталу як провідного фактора виробництва призвело до становлення економіки знань в багатьох розвинених країнах. Освіта набуває інноваційного характеру, оскільки спрямована на підготовку інноваційного працівника, здатного генерувати, обробляти і використовувати нові знання у виробництві, підвищуючи конкурентоспроможність національної економіки на світовому ринку. Інноваційність нового етапу розвитку суспільства обумовлена, перш за все, здатністю створювати, генерувати, а потім трансформувати знання при створенні нових продуктів, технологій, процесів і послуг.

Для характеристики ступеня становлення економіки знань експертами Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) розроблена система з 200 індикаторів економіки знань [2]. В системі цих показників важливе місце займають показники, що відображають розвиток освіти.

Незважаючи на низький рейтинг України за індексом економіки знань, що розраховується фахівцями Світового банку в рамках програми «Знання для розвитку», індекс освіти досить високий серед економічно розвинених країн.

У суспільстві знань, яке створюється на основі виробництва, поширення і використання знань, останні стають інструментами інновацій, конкуренції і економічного успіху, в структурі поняття «розвиток» значно збільшується роль знань і його елементів, пов'язаних з навчанням, вища освіта стає одним з провідних видів економічної діяльності [3]. Тим не менше проблем ще досить багато, а непоганий рейтинг України за освітою

забезпечений, значною мірою, успіхами колишньої радянської системи освіти в минулому. Внаслідок того, що держава вклала потужний капітал у розвиток освітньої системи, який й досі ще використовується суспільством.

Існують в сфері освіти такі проблеми, як доступність вищої освіти для кожного громадянина, скорочення обсягів бюджетного фінансування, недостатня якість освітніх послуг та інші.

Відповідно до Конституції України (ст. 53) [4] кожен громадянин має право на отримання освіти і держава повинна забезпечувати доступність і безоплатність вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах. Але на практиці реалізація конституційного права отримання безкоштовної освіти – під сумнівом.

Ще однією із причин недостатнього розвитку освітньої системи є розбалансованість на ринку праці між потребами роботодавців і наданими освітніми послугами. Це призводить до зниження ефективності функціонування підприємств, установ та організацій внаслідок неможливості знайти необхідну кваліфіковану робочу силу і призводить до зниження її трудового потенціалу через швидке старіння знань. Сучасний ринок праці потребує такої робочої сили, яка буде адаптуватися до швидких змін умов навколишньої економічної дійсності і зможе постійно вдосконалюватися.

Слід зазначити, що в даний час вимоги до трудового потенціалу суспільства постійно зростають. Якщо раніше радикальні зміни відбувалися в суспільстві кожні 35-40 років, і отриманих знань вистачало майже на період всієї трудової діяльності, то в сучасних умовах оптимальний період оновлення техніки і технології становить близько 4-5 років, а в окремих випадках до 2-3 років, що вимагає прискореного оновлення знань у працівників. Все це призводить до дисбалансу на ринку праці та в кінцевому підсумку – до зниження конкурентоспроможності економіки в цілому.

Інновації в світі розвиваються в двох основних напрямках: підвищенні ефективності (якості) освітнього процесу і кількісне збільшенні числа інновацій, пов'язаних із застосуванням сучасних інноваційних освітніх технологій (інформаційних, комунікаційних і тощо) [5].

Що стосується першого напрямку інноваційного розвитку системи освіти, то відзначаємо, що на Україні освіту останнім часом можна охарактеризувати зниженням ряду показників якості та недостатньою ефективністю. Модернізація освіти в даний час повинна вирішити існуючі протиріччя між реальним станом освіти і потребами суспільства, які повинні бути спрямованні на майбутнє.

З 2016 року Україна увійшла в ТОП-50 рейтингу держав за якістю вищої освіти. Згідно з рейтингом QS World University Rankings Україна зайняла 45 місце, обігнавши Естонію і Пакистан. Перші три позиції рейтингу зайняли США, Великобританія і Німеччина.

При складанні рейтингу порівнювали досягнення країн в галузі освіти за чотирма показниками: позиція по ефективності освітньої системи, доступ населення до ринку якісних освітніх послуг, досягнення кращого ВНЗ країни

і обсяги інвестицій в галузь [6]. Однак, оптимізму не додається, так як спостерігається негативна тенденція.

За якістю навчання на робочому місці Україна опустилася з 83 на 103 позицію. Розвиток освіти в Україні відбувається не за якісною, а за кількісною ознакою. Згідно з рейтингом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, Україна входить в першу двадцятку країн за розповсюдженням вищої та середньої освіти. За кількістю людей з вищою освітою Україна посідає восьме місце з 142 країн світу [7].

Освіта в сучасному світі набуває особливого значення як фактор економічного розвитку. Воно сприяє підвищенню економічного і соціального рівня життя індивідуума і є одним з основних факторів підвищення добробуту суспільства, забезпечення національної конкурентоспроможності та сталого розвитку економіки.

Система освіти виконує ряд економічних функцій: формує і вдосконалює продуктивні сили суспільства; забезпечує якість економічного зростання; без освіти не можна досягти економічного прогресу і безперервного економічного розвитку, освоювати значної потік інформації, домогтися підвищення освітнього рівня і забезпечити накопичення нових знань; за допомогою безперервної освіти людина адаптується до постійних змін у навколишній дійсності.

Завдяки економічним функціям освіти відтворюється людський потенціал національної економіки і як наслідок – відбувається прискорення соціально-економічного розвитку суспільства та індивіда, створюються умови і передумови для розвитку творчості в широкому сенсі слова (соціального, інтелектуального, технічного та культурного тощо) як основи переходу до нової економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лавриненко Л.М. Інноваційний розвиток трудового потенціалу в сучасних умовах / Л.М. Лавриненко // Сталий розвиток економіки — № 1. — 2014 [23] — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin>
2. OESD Science, Ttechnology and Industry — 2004. Score-board. Paris. — 2005.
3. Иноземцев В.Л. За пределами экономического сообщества. Постиндустриальные и постэкономические тенденции в современном мире. / В. Л. Иноземцев — М. : Academia, 1998. — С. 17.
4. Конституція України. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/ka/konstitutsiya_ukrainy/statja-53.htm
5. Грішнова О. Управління людським капіталом у контексті реалізації інноваційної концепції підприємства / О. Грішнова // Україна: аспекти праці. — 2007.— № 5. — С. 37-41.
6. Очеретнюк А. Подробности . — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/2108579-ukraina-okazalas-v-liderah-po-kachestvu-obrazovanija-v-mire-rejting.html>
7. Лавриненко Л. М. Місце освіти у розвитку суспільства / Л.М. Лавриненко // Інноваційна економіка. —2012. — № 7. — С. 37. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://uainfo.org/blognews/17533--akie-mesta-zanimaet-ukraina-v-mirovyh-reytingah.html>

СУТНІСТЬ І МІСЦЕ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ВИРІШЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОБЛЕМИ

*Лесік І. М., кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Серед багатьох проблем глобального характеру найбільш актуальною є продовольча проблема. Продовольча проблема, як і продовольча безпека є стратегічним завданням кожної країни світу.

У найбільш поширеному трактуванні продовольча безпека – це стійке до негативних внутрішніх та зовнішніх впливів забезпечення всіх верств населення країни продовольством у необхідній кількості, асортименті та якості [1, с. 146].

Продовольча безпека залежить від впливу різних факторів, і характеризується як кількісними, так і якісними показниками, серед яких: наявність власних ресурсів, використання альтернативних джерел отримання ресурсів, рівень їх споживання та ін. З огляду на це продовольча безпека визначається політичною, економічною та соціальною складовими [2].

Природа державної діяльності, у вирішенні продовольчої проблеми, має бути орієнтована на забезпечення суб'єктам бізнесу гарантій постійного дотримання можливості вступати між собою у ділові відносини.

Мотивація бізнесу, спрямованого на максимізацію прибутку, повинна відповідати адекватності методів управління підприємницькою діяльністю.

Проте підвищення прибутковості діяльності підприємств не завжди супроводжується дотриманням етичних норм ведення бізнесу. Досить часто при здійсненні підприємницької діяльності виникають конфлікти інтересів. Основними з яких виступають пріоритети у веденні бізнесу та етична поведінка [3].

Соціальна відповідальність – це відповідальність тих, хто приймає рішення, які пов'язані з життям і відносинами в суспільстві, перед тими, чиїх інтересів вони стосуються. Такі рішення приймаються органами влади та бізнесом, політичними партіями та профспілками, громадськими організаціями та кожною особою [4, с. 25].

В цьому контексті соціальна відповідальність має спільні цілі з проблемою забезпечення продовольчої безпеки: захист життя, здоров'я споживачів продукції та забезпечення достатнього рівня споживання харчових продуктів.

Сучасні виклики щодо продовольчої безпеки держави зумовлені зміною соціально-економічної ситуації, реформами в основних секторах національної економіки, невизначеністю політики держави щодо розвитку АПК в цілому та пріоритетності окремих його галузей, а також суперечливістю поглядів різних гілок влади на різних рівнях управління

щодо мети, форм і методів здійснення аграрної реформи. Крім того, сучасне інституціональне забезпечення є недосконалим в частині розв'язання проблем державного регулювання економічних відносин, формування ринкового середовища та його інфраструктури, дотримання цінового паритету, зменшення тиску монополізованих галузей на сільське господарство. В. Бойко і О. Козак вважають, що «в цілому це зводиться до розбалансованості всієї цілісної продовольчої системи країни – від регіонально-галузевих деформацій структури виробництва сільськогосподарської продукції (моноспеціалізація) до викривлення раціону споживання, який далекий від насичення окремими продуктами харчування» [5, с. 182].

Зберігається принципово значима особливість пострадянського суспільства з високою мірою вибірковості його громадян у відношенні до обов'язковості дотримання вимог інститутів. В умовах низької зрілості інституціонального середовища в суспільстві об'єктивно відтворюються умови для безвідповідальної з точки зору суспільства господарської поведінки підприємців і подальшого посилення нігілізму, що підриває дієвість інститутів як чинника і умови позитивного розвитку економіки і суспільства в цілому.

Об'єктивна реальність вимагає вирішення проблем соціальної відповідальності, пов'язаних з низкою чинників, зокрема євроінтеграційними процесами, що відбуваються в Україні, збільшенням прозорості українських кордонів для іноземного капіталу та виходом вітчизняних виробників на зовнішні ринки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бублик І. В. Продовольча безпека регіонів України / І. В. Бублик, С. П. Запотоцький // Національне господарство України: теорія та практика управління. – 2009. – С. 145-153.
2. Кваша С. М. Зовнішньоекономічна діяльність АПК України: стан, стратегія і тактика розвитку / С. М. Кваша. – К. : ЗАТ – НІЧЛАВА. – 2000. – 252 с.
3. Reidenbach R. E. Conceptual Model of Corporate Moral Development / R. E. Reidenbach, P. A. Robin // Journal of Business Ethics, April. – 1991. – P. 30-37.
4. Тавер Е. И. Социальный менеджмент: субъекты, объекты и критерии социальной ответственности / Е. И. Тавер // Век качества. – 2012. – № 4. – С. 25–27.
5. Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку / А. Г. Зінченко, М. А. Саприкіна. – К. : Фарбований лист, 2010 – 56 с.
6. Бойко В. І. Про деякі аспекти продовольчої безпеки і світові тенденції вирішення проблем / В. І. Бойко, О. А. Козак // Збір. матер. Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2011. – С. 161-184.

ЗАСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ У 60-Х РР. XX СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ)

Шарін О. В., асистент

Миколаївський національний аграрний університет

У 60-х рр. XX ст. господарство в Українській РСР розвивалося на основі директивних планів: семирічного (1959 – 1965 рр.) та п'ятирічного (1966 – 1970 рр.). Економічне зростання республіки пов'язувалося в цей час з планомірним розвитком промисловості, виробництва та комплексним використанням наявних виробничих можливостей.

Метою представлених тез є вивчення регіонального аспекту проблеми, що дозволяє проаналізувати засоби стимулювання аграрного сектору Півдня України у 60-х роках XX століття (на прикладі Півдня України).

Економічна самостійність регіонів дозволяла накопичувати й ефективно використовувати засоби для поліпшення інфраструктури, житлового будівництва, легкої промисловості, соціально-культурної сфери регіонів. У 60-ті роки Південь України залишався одним із основних виробників сільськогосподарської продукції СРСР.

Як приклад, серед методів заохочення виділяються шефська допомога та соціалістичні змагання.

Поширюється шефська допомога робітничих колективів трудівникам сільського господарства. На Чорноморському суднобудівному заводі протягом 1954 – 1966 рр. для сільського господарства виконано замовлень на 50 млн. крб. На 1970 р. 21 промислове підприємство, (наприклад «Дормашина») шефствували над 95 колгоспами. За рік вони здали в експлуатацію 16 кормоцехів для великої рогатої худоби і свиней, пташник, консервний цех, зрошувальну систему на площі 1554 га, теплиці загальною площею 17,9 га. Тільки протягом восьмої п'ятирічки за їх участю введено в експлуатацію близько 250 кормоцехів, обладнано понад 640 кормокухонь, пущено понад 400 доїльних установок, виконано монтажні роботи для зрошення 5 тис. га земель, побудовано 40 га теплиць тощо [2].

Розповсюдженням явищем були соціалістичні змагання. Вони набули поширення для підняття запалу та ідейності серед робітників. Із 1958 поширилася боротьба за звання ударника, бригади чи підприємства. Наприклад, у 1960 р. на Одещині з ініціативи механізатора Саратського району Г. І. Бочеvara серед трактористів поширився рух швидкісників [4]. Комплексна механізація зменшила собівартість продукції. Щоб продуктивніше використовувати техніку, вони почали водити свої агрегати на підвищених швидкостях.

На Миколаївщині прикладом можна назвати соціалістичні змагання радгоспи «Богданівка» Доманівського району, «Авангард» Жовтневого району, артілі ім. І. В. Мічуріна Кривоозерського району, «Україна»

Веселинівського району [2].

Обов'язковою складовою таких «змагань» були нагороди за успіхи, досягнуті в розвитку сільськогосподарського виробництва. Миколаївський радгосп «Агрономія» Арбузинського району нагороджено орденом Жовтневої Революції, колгосп «Україна» Врадіївського району – орденом Трудового Червоного Прапора, а радгосп «Південний» Жовтневого району – орденом «Знак Пошани». 118 передовиків виробництва удостоєні ордена Леніна, 153 – ордена Жовтневої Революції, 621 – ордена Трудового Червоного Прапора [2]. Даний вид заохочення мав своє ідеологічне підґрунтя, саме для стимулювання активності робітників. В архівах зберіглися щорічні рекомендації, для проведення даного виду робіт.

Загалом засоби стимулювання аграрного сектору у 60-х роках ХХ століття були ідентичними із загально радянськими. Налаштування суспільства брати участь у соцзмаганнях та активно допомагати, надаючи зазначену вищу шефську допомогу було однією з важливих ідеологічних ланок впливу на суспільство. Такі види діяльності керівництва країни дали відповідний позитивний ефект на місцях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Народне господарство Української РСР в 1970 році [Текст]: статистичний щорічник. – К. : Статистика, 1971. – 565 с.
2. Історія міст і сіл Української РСР. Миколаївська область / упоряд. М. П. Бажан та ін.; голова редколегії П. Т.Тронько. – К. : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1971. – 772 с.
3. Історія міст і сіл Української РСР. Одеська область. / упоряд. М. П. Бажан та ін.; голова редколегії П. Т.Тронько. – К. : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1969. – 911 с.
4. Історія міст і сіл Української РСР. Херсонська область. / упоряд. М. П. Бажан, ін.; голова редколегії П. Т.Тронько. – К. : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1971. – 792 с.

УДК 332.132

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

*Довгаль О. В., кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Зважаючи на важливу роль виробництва сільськогосподарської продукції у формуванні доходів сільських мешканців, особливою рисою сучасного етапу розвитку агропродовольчої сфери України є те, що значні обсяги аграрної продукції виробляються переважно особистими селянськими господарствами, а не сільськогосподарськими підприємствами. Ми погоджуємося з думкою М. Присяжнюка стосовно того, що розвиток держави не можливий лише за рахунок відновлення виключно велико-

товарного виробництва, так як це зумовить трудову міграцію, концентрація бідності на селі сприятиме зростанні рівня диференціації доходів міського та сільського населення [1]. Зважаючи на це у сучасних умовах варто більшу увагу приділити розвитку господарств населення як дрібнотоварного виробника аграрної продукції і визнати їх рівноправним елементом аграрного бізнесу [3, с. 125].

Згідно Закону України «Про особисте селянське господарство» господарства селян визначаються як «...господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму» [4].

Особисті селянські господарства (ОСГ) – це форма ведення сільськогосподарського виробництва сім'єю на відведеній їй у власність, постійного чи тимчасового користування, ділянці землі для виробництва продукції рослинництва і тваринництва.

Головним економічним завданням особистих підсобних господарств є поповнення продовольчих ресурсів, потребу в яких не задовольняє велике аграрне виробництво. ОПГ завжди утворює сферу вторинної зайнятості працездатного населення за винятком приміських районів, у селі зберігається натуральний і напівнатуральний характер. По суті, ОПГ не є учасниками процесів ринкової конкуренції, оскільки мають натуральний характер.

Це виявляється в тому, що:

- значну частину своїх потреб в продовольстві сільські мешканці задовольняють за рахунок неринкових джерел, безпосередньо, за рахунок ведення особистих підсобних господарств. Розмір земельних ділянок не дозволяє розвивати товарне виробництво і пропонувати продукції на ринку. Проте, на сьогодні, можна відмітити збільшення обсягів виробництва ОПГ товарної продукції, значні обсяги основних видів продуктів харчування, безпосередньо, виробляються і споживаються в селі;

- сільське населення, що мешкає у віддалених населених пунктах, не мають можливості реалізувати на ринку продукцію, вироблену в самих господарствах;

- село дійсно переходить від натурального і напівнатурального господарства до грошового, товарного. Однак головним рушієм розвитку господарства товарного спрямування є не безпосередньо сільське господарство, а розширення несільськогосподарського виробництва на основі надлишків аграрної праці. ОПГ зайняло певну «нішу» – самозабезпечення сільського населення, що зумовлено достатньо широким продуктивним набором (термін «виробнича ніша» застосовуємо аналогічно до терміну «ринкова ніша», що визначає сегмент ринкової системи, не зайнятий суб'єктами підприємницької діяльності).

Вироблена в ОПГ продукція становить сировину для переробної промисловості. Воно здатне швидко адаптуватися до мінливості кон'юнктури ринку і оперативно реагувати на динаміку попиту та пропозиції. Ефективному збуту продукції даного типу господарювання сприяє вищий рівень якості і товарний вигляд, а також гнучкий компромісний підхід до ціноутворення. Негативною стороною виробництва продуктів харчування в ОПГ є вимушений характер заняття навіть не вигідними для власника галузями внаслідок погіршення забезпечення продуктами харчування [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Іщенко О. А. Концепція створення регіональних бізнес-інкубаторів сфери послуг / О. А. Іщенко, М. Г. Чумаченко // Економіка промисловості. – 2005. – № 4 (30). – С. 43-51.
2. Ковальова С. О. Роль і місце особистих підсобних господарств населення в системі економічних відносин в АПК / С. О. Ковальова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/p=885>.
3. Коверко Ю. А. Господарства населення в структурі аграрного бізнесу / Ю. А. Коверко, М.В. Оліховська // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – Випуск 2 (8). 2010. – С. 125-131.
4. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 року № 742-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – С. 232.

УДК 316.45

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ОБОВ'ЯЗКУ

*Мірошкіна Н. В., кандидат філософських наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

В даний час в гуманітарних науках існує безліч підходів до розуміння соціальної відповідальності. Під соціальною відповідальністю розуміють і негативні наслідки для суб'єкта невиконання соціальної норми, і наявність механізм соціального контролю, покликаною покласти на суб'єкта несприятливі наслідки невиконання соціальних норм, і міру виконання покладених суспільством обов'язків, і свідоме виконання свого суспільного обов'язку.

Вважаємо, що базовим початком у визначенні соціальної відповідальності має стати вирішення питання про співвідношення відповідальності і обов'язку, оскільки і виконання соціальної норми і наступаючі для суб'єкта наслідки його вчинків, і механізм соціального контролю припускають здатність суб'єкта відповідальності бути носієм обов'язків. Обов'язок у філософії визначається як синонім боргу. Відносини соціального обов'язку припускають наявність суб'єкта, об'єкта і зв'язку. Соціальна відповідальність виступає у вигляді зв'язку між суб'єктом і

об'єктом обов'язку, накладаються суспільством вимоги здійснювати будь-які дії відповідно до встановлених норм, цінностей, практичною необхідністю з одного боку, і взятими на себе особистістю зобов'язанням керуватися в своїй діяльності певними нормами, цінностями, цілями на основі раціональності і (або) традиції. Тут можливо протиріччя між вищими цінностями людського буття і цінностями кон'юнктурного порядку. Дане протиріччя може вести до різного розуміння соціального обов'язку і протиріччя між тим, як його розуміє особистість і як тим, як соціальний обов'язок трактується конкретним суспільством. Це положення не слід поширювати на девіантну особистість, для якої характерно нігілістичне ставлення до обов'язку, нехтування ним [1].

Зведення обов'язків особистості до суто функціональних обов'язків робочого порядку призводить до дегуманізації обов'язків, позбавлення їх морального, духовного сенсу, ставить під загрозу витіснення совісті з системи мотивів людської діяльності. Розгляд обов'язку в контексті совісного акта надає йому духовно-моральний сенс і робить соціальну відповідальність не тільки обов'язком, який накладає суспільство на особистість, а й самооб'язком людини. Тільки духовно детермінована відповідальність дозволяє особистості стати свідомим виконавцем суспільного обов'язку. Така детермінація повинна мати подвійну природу – суспільну і індивідуальну. При дотриманні цих умов ми можемо говорити про формування системи соціальних відносин, яка забезпечить ефективне соціальне партнерство не на ситуативних умовах, а на довгострокових засадах, що враховують інтереси людини, природи, суспільства і відповідають принципам розвитку ноосфери.

Слід не погодитись зі спробами розвести соціальну і моральну відповідальність. Моральна відповідальність накладається суспільством, отже, виступає одним з видів соціальної відповідальності. Моральні обов'язки виступають видом соціальних обов'язків. Моральна відповідальність як вид соціальної відповідальності так само передбачає примус до виконання обов'язку, в даному випадку через силу суспільної думки, але не моральний тиск з боку суспільства в цілому або соціальної групи, а усвідомлення обов'язку, наявність у суб'єкта обов'язку розуму і совісті робить обов'язок добровільним і передбачає здатність взяти на себе добровільну відповідальність.

Сутність обов'язку пов'язана з усвідомленням суб'єктом соціальної дії причинно-наслідкових зв'язків між його діями і тими змінами в природі і суспільстві, які вони породжують, і які мають значення не тільки для нього, а й для навколишнього природного і соціального середовища. У цьому випадку соціальна відповідальність виступає регулятором діяльності суб'єкта. На соціальному рівні вони є у вигляді санкцій, а на особистісному — у вигляді ставлення до своїх дій на основі їх раціоналізації.

Соціальні обов'язки можуть бути розділені на зовнішні і внутрішні. Зовнішні накладаються суспільством, внутрішні людина приймає на себе

добровільно. Ситуацію їх збігу слід розглядати в якості ідеальної. Відповідно, і соціальну відповідальність можна розділити на зовнішню, яку суб'єкт несе перед іншими і внутрішню, яку він несе перед собою. Моральна, матеріальна, юридична відповідальність як форми соціальної відповідальності суб'єкта можуть бути і зовнішніми і внутрішніми, колективними та індивідуальними. Але духовна відповідальність суб'єкта як форма соціальної відповідальності може бути тільки індивідуальною і внутрішньою, так як передбачає в якості свого суб'єкта людину, яка не тільки усвідомлює свій обов'язок, а й наділена почуттям совісті, сорому, провини, а для релігійної людини духовна відповідальність передбачає і віру в бога, і усвідомлення обов'язку перед ним. Отже, зовнішню відповідальність яка настає за накладений суспільством обов'язок слід розглядати як об'єктивну, а внутрішню, за обов'язок який суб'єкт взяв на себе сам, як суб'єктивну.

Таким чином, виховання відповідальної особистості передбачає усвідомлення нею співвідношення соціальної відповідальності та обов'язків, відношення до обов'язку як до імперативної складової поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дяченко О. К. Особливості визначення поняття «соціальна відповідальність» у соціологічному контексті. / О. К. Дяченко // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2014. – Вип. 3. – С. 60-66.

УДК 323.212

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

*Мандрик Л. П., викладач-методист Технологіко-економічного коледжу
Миколаївський національний аграрний університет*

Глобальною тенденцією суспільних перетворень в світі є формування інформаційного суспільства, специфічними ознаками якого виступають пріоритетність знання як найважливішого ресурсу, застосовуючи який можна більш ефективно і раціонально розв'язувати актуальні проблеми сьогодення. Умови інформаційного суспільства характеризуються наявністю нових соціальних інститутів і суспільних механізмів соціалізації молоді. Йдеться, зокрема, про таке. Молодь, порівняно зі старшими поколіннями, краще засвоює нові інформаційні технології і стає їх основним користувачем. Інформатизація змінює базові духовно-культурні структури, поняття та уявлення дітей та молоді. Вони мають особливе уявлення про життя та людей, свій внутрішній світ, інакше організують свій час [1, с. 130].

Погоджуючись з цією думкою вчених, вважаємо за потрібне звернути увагу також на деякі інші обставини. По-перше, інтернет-середовище виступає якісно новим простором, в якому ведеться пошук необхідної інформації, здійснюється величезна кількість людських взаємодій, забезпечується спілкування між індивідами які живуть не лише у межах своєї держави. Причому людські контакти відбуваються в онлайн-режимі, за ініціативою звичайних користувачів, а обмін інформацією практично не контролюється, не планується і не спрямовується зовнішніми соціальними агентами, тобто, реально утворюються окремі майданчики живого громадянського суспільства, в межах яких молода людина здатна позиціонувати себе з різних питань, самореалізуватись і отримати орієнтири для подальшої своєї долі.

По-друге, інформаційне суспільство утворює нові феномени громадської думки. З одного боку вона постає як консолідована через соціальні мережі спільнота, але з іншого боку чинниками соціалізаційного впливу стають лідери молодіжної думки на кшталт блогерів. Отож, формується ніби паралельно стосовно офіційних інститутів та агентів соціалізації, стосовно світу дорослих, особливо старшого покоління, комунікаційна реальність. Вона здійснює виховний вплив часто поза уваги і традиційних каналів передачі досвіду від старшого покоління до молодших.

По-третє, парадоксальним явищем процесу соціалізації виступає зниження і часто деградація традиційних чинників формування світогляду, життєвих установок, ідеологічних орієнтацій для людини – роль книги, газети, лектора і таке інше в наш час практично нівелюється через доступність альтернативних джерел інформації і впливу. Ті соціальні інституції, на яких покладений обов'язок виховання: школа, театр, заклади культури та спорту давно втратили монополію на формування особистості молодшої людини і програють у конкуренції з новітніми інститутами соціалізації.

І, насамкінець, про четверту особливість. Оскільки традиційні інститути соціалізації завжди сповідували необхідність розвитку цілісної, гармонічної молодшої особистості, то їх занепад одночасно призводить до поширення явищ фрагментарності у становленні світоглядних позицій молоді, кліпового мислення і образного сприйняття дійсності, відсутністю детерміністського погляду і, пов'язаного з ним невміння бачити суперечливі причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами і закономірностями соціальної реальності, необґрунтованістю оцінок і невмінням робити логічні висновки і узагальнення.

Соціалізаційний вплив сьогодні істотно залежить від засобів масової інформації таких як радіо і телебачення, вони пропонують розважально-селективний підхід у використанні інформації. Поширення, особливо на телебаченні, отримала така форма подачі новин, що постійно супроводжується коментарем відповідного спрямування, але через брак аналітичного підґрунтя у подачі новин і відсутності цілісних

парадигматичних підвалин панує достатньо строката картина суспільних подій, пояснення яких відрізняється спрощеним, але ефектним за формою поданням, панує агресивна реклама, яка нав'язує стереотипи поведінки, активно пропагує цінності суспільства споживання.

Тому слід погодитись з ідеєю, висловленою українським дослідником М.П. Лукашевичем, що проблема соціалізації молоді не втрачає актуальності, адже постійно змінюються умови суспільства, зазнають перетворень соціальні інститути, а перед кожним новим поколінням постають специфічні виклики і нові завдання [2, с. 35].

Крім того, не можна не бачити, що молодь постійно стикається з великим обсягом агресивної масової інформації, пропаганди та реклами, які часто суперечать традиційним гуманістичним цінностям. Ця негативна інформація здатна зомбувати молоду особистість, формувати в неї деструктивні асоціальні настрої, руйнувати позитивні ідеали та віру в добро, красу, гармонію. У сучасному суспільстві молодь, споживаючи інформацію, формує та вкорінює особливу культуру, яка часто орієнтована на візуальні образи. Така молодіжна субкультура утворює додатковий бар'єр для передачі соціальної естафети від старшого покоління до молодого, утруднює діалогізацію суспільно-політичних та інших відносин.

Таким чином, процесу соціалізації молоді, особливо в інформаційному суспільстві, притаманна внутрішня конфліктність, яка зумовлена багатьма факторами. Сучасна цивілізація в масових масштабах нівелює людину, прагне підігнати її під певний стандарт. Разом вказане потребує соціального моніторингу становлення молоді і відповідної своєчасної реакції у молодіжній політиці держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Прохоренко Т. Г. Соціалізація молоді в інформаційному суспільстві: особливості та ризики / Т. Г. Прохоренко // Вісник Національного університету «Юридична академія» імені Ярослава Мудрого. – № 2 (29). – 2016. – С. 128-134.

2. Лукашевич М. П. Особливості соціалізації української молоді в сучасних умовах / М. П. Лукашевич // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2009. – № 4. – С. 34–36.

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

*Покровська О. В., викладач Технологіко-економічного коледжу
Миколаївського національного аграрного університету*

Соціальна згуртованість є однією з базових доктрин розвитку сучасного суспільства. Вона припускає активну участь населення у вирішенні актуальних проблем життєдіяльності, у подоланні соціальної ізоляції та соціальної дезінтеграції (бідності, бездомності, сирітства і тощо).

Соціальна згуртованість має найважливіше значення для сучасного суспільства, в центрі уваги якого знаходяться права людини і яке стикається з швидкими і радикальними змінами, що руйнують ті основи, на яких традиційно будувалися соціальні зв'язки. Вона виступає інструментом забезпечення свободи, рівності і суспільної солідарності.

Соціальна політика різних держав у національному та загальносвітовому вимірі в цілому в останні роки переживає процес трансформації, обумовлений значними економічними, політичними, соціальними, демографічними змінами навколишньої дійсності [1, с.11].

З одного боку, змінюється сама система соціального забезпечення, що пов'язано зі змінами в демографічній картині країн (наприклад, зростання числа літніх людей), підвищенням рівня міграції, непостійністю доходів, зростанням участі жінок на ринку праці і т.д. З іншого – у населення формуються нові запити до системи соціального захисту.

Однією з відповідей на цей виклик суспільних змін є формування і зміцнення в масовій свідомості і в політиці багатьох країн принципу соціальної згуртованості.

Соціальна згуртованість – це не тільки фактор законодавства і поведінкових стандартів. Це ступінь, в якій соціальні відносини, норми і цінності поділяються у сфері довіри, інтегративних норм і цінностей, що становить ідею солідарності і цінностей в суспільстві.

Сучасне суспільство змушене щодня зустрічатися у своїй діяльності із загрозами соціальної згуртованості, які обумовлені наступними причинами: - зміна в структурі зайнятості і щодо життєздатності систем соціальної забезпеченості (що в першу чергу пов'язано зі зростанням чисельності та частки літніх людей в суспільстві, зі зростанням середньої тривалості їх життя і необхідності у наданні всебічних послуг по догляду в старості); - відсутність безпеки в повсякденному житті людей (пов'язано зі зростанням факторів ризику, які обумовлені ускладненням техногенної інфраструктури суспільства, міжособистісних комунікацій, терористичних загроз) тощо. Саме тому соціальна згуртованість виступає ідеалом у розвитку суспільства, а не метою, яку можна в одну мить досягти. Жодне суспільство не є повністю

і постійно згуртованим. Згуртованість потрібно постійно підтримувати, удосконалювати і адаптовувати відповідно до мінливих умов життєдіяльності.

Соціальна згуртованість має, з одного боку, об'єктивні передумови, становлення і розвитку, а з іншого, немало чинників перешкоджають такому розвитку подій. До числа об'єктивних передумов становлення інституту соціальної згуртованості необхідно віднести: - підвищення рівня і якості життя населення у більшості країн; - нова якість робочої сили, яка потребує та вимагає більш «соціалізованого» ставлення до свого буття; - розвиток інститутів громадянського суспільства, які продукують більш цивілізовані суспільні відносини. До числа чинників які перешкоджають становленню та розвитку соціальної згуртованості відносять: - нерівність в суспільстві, яка проявляється у різниці доходів населення; - формування суспільства споживання що сповідує споживацькі настрої та мотиви поведінки; - деградацію моральних цінностей та трудових установок громадян; - зростання розбіжностей між проголошеними соціальними правами і практикою їх реалізації; - культуру солідарності, яка визнає, вносить, робить легітимною, суспільно доцільною перерозподільну діяльність держави, закладає підґрунтя солідарності поколінь [1, с. 14-17].

І тому, виокремлюються наступні дієві напрямки роботи соціальної політики в Україні для розвитку згуртованості суспільства, такі як: - вдосконалення соціального законодавства в цілях розвитку згуртованості українського суспільства; - забезпечення правового захисту громадян, рівності всіх перед законом, невідворотності санкцій (незалежно від соціального статусу індивіда); - орієнтація державної соціальної політики на інтеграцію членів суспільства і його частин (розробка та реалізація концепцій, програм, технологій соціокультурної, освітньої та іншої інтеграції, інклюзії у відношенні до всіх членів суспільства, незалежно від рівня їх психофізичного розвитку, етнічної, релігійної та гендерної належності, соціально-економічного статусу); - створення реального, а не віртуального доступного (безбар'єрного) навколишнього середовища для маломобільних груп населення та формування толерантного ставлення до них у суспільстві з метою активізації ресурсів і забезпечення стійкості життєдіяльності; - конструювання інформаційного простору соціальної згуртованості з метою транслявання ідей інтеграції, злагоди і солідарності суспільства, формування «патріотичного», громадянського менталітету за допомогою використання ресурсів та засобів масової інформації [2, с. 171].

ЛІТЕРАТУРА

1. Колот А. М. Соціальна згуртованість як доктрина забезпечення стійкості розвитку суспільства в умовах глобальних викликів / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 7. – С. 11-19.
2. Кирилюк В.В. Соціальна згуртованість як інститут розвитку громадянського розвитку // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. Том 3. – Хмельницький, 2013. – № 3 (200). – С. 166-171.

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ Й ОСВІТІ»

УДК: 338. 3

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

*Мороз Т. О., кандидат економічних наук, асистент
Миколаївський національний аграрний університет*

В сучасних умовах трансформації економіки України ефективно функціонування банківської системи є актуальною необхідністю. Успішне виконання функцій банківськими установами потребує удосконалення їх розвитку, постійного внутрішнього та зовнішнього моніторингу, використання передових інформаційних технологій.

Інформатизація банківської діяльності автоматизує розрахунково-касове обслуговування, кредитні, депозитні та валютні операції, фондові операції, розрахунки за допомогою пластикових карток, бухгалтерські функції, маркетинг, менеджмент, фінансові операції в рамках міжнародного банківського бізнесу. Інформаційні технології в банківській сфері вирішують два головні завдання:

- підтримка існуючих бізнес-процесів;
- розвиток банківської діяльності шляхом впровадження нових програмних продуктів.

Широкий спектр інформаційних технологій банківської сфери України умовно можна поділити на фронт-офісні (front office) – забезпечують автоматизацію бізнес-процесів взаємодії із клієнтами; бек-офісні (back office) автоматизують операції, пов'язані з оформленням, супроводом та виконанням угод, реєструють всі операції клієнта в базі даних банку; мідл-офіс (middle office) ведуть фінансово-управлінський облік та забезпечують інформаційну безпеку і взаємодію між всіма підрозділами.

Найбільш перспективним напрямом розвитку інформаційних технологій банку є дистанційне обслуговування, яке дає можливість здійснювати операції без фізичної присутності клієнта в банку. В Україні успішно функціонують системи «клієнт-банк», «інтернет-банк», домашній банк, телебанк, мобільний банк та WAP-сервіс.

Важливою для ефективного розвитку банку є фронт-офісна технологія CRM-система (Customers Relationship Management – управління взаємовідносинами з клієнтами) – це комп'ютерна програма, що реалізує принципи клієнтоорієнтованої роботи. Використання системи дає змогу провести сегментацію клієнтів з подальшим збереженням найбільш цінних із

них, підвищити ефективність залучення нових клієнтів, створити комплексну систему маркетингу та продаж, знизити витрати і підвищити продуктивність праці, що внаслідок збільшує прибутки банку.

В сучасній банківській сфері недостатньо використовується бек-офісна технологія документообігу, що пов'язано з відсутністю загальної інфраструктури аналогічних процесів та недосконалому нормативно-правовому регулюванні. На українському ринку систем електронного документообігу найбільш конкурентними є: ДІЛО, Megapolis.DocNet, MasterDoc, FossDoc.

Масштабне використання переваг новітніх технологій в Україні здійснив Національний банк України. Створена система міжбанківських розрахунків «Система електронних платежів» функціонує в країні більше 10 років і визнана одною з найефективніших в Європі. Система роздрібних платежів «Національна система масових електронних платежів» – внутрішня багатомітентна платіжна система, в якій розрахунки за товари та послуги, одержання готівки та інші операції здійснюються за допомогою банківських платіжних старт-карток, що є носієм копії фінансової інформації [1].

Перспективним шляхом подальшого розвитку банківської системи України є широкомасштабне залучення банків до Національної системи масових електронних платежів, що в подальшому зменшить готівковий обіг; розширення інфраструктури прийому платіжних карток, сприяння розвитку кобрендових карток (НСМЕП+ Visa/Master Card); створення єдиної інфраструктури прийому міжнародних і національних карток.

Актуальним залишаються питання розвитку інформаційних кіосків, які забезпечують користувачів повний набір банківських послуг за допомогою інтернет та мобільного банкінгу в цілодобовому режимі.

Вирішення потребують аспекти правового регулювання та інформаційної безпеки банківської діяльності. Створення базового законодавства, що регламентує роботу юридичних і фізичних осіб в мережі Інтернет, сферу електронних фінансових послуг та діяльність електронних платіжних систем, має забезпечити учасникам інтернет-банкінгу надійний захист від шахрайства.

Отже, аналіз особливостей розвитку банківських інформаційних технологій показав, що перспективою їх розвитку є поширення дистанційного банківського обслуговування серед користувачів і самих установ, поступовий перехід до електронного документообігу. Вирішення проблем пов'язаних з підвищенням рівня розвитку можливо лише при взаємодії банківської системи, держави та наглядових органів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті // Постанова Правління НБУ від 16.08.2006 р. № 320. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06>.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Борян Л. О., старший викладач,
Миколаївський національний аграрний університет*

Оптимальним напрямом розвитку сільськогосподарського підприємства є оптимізація його виробничої інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності, нарощування обсягів виробництва, покращення якості і безпеки сільськогосподарської продукції, створення нових робочих місць. В умовах сучасного ринку на сільськогосподарських підприємствах необхідно приймати оптимальні рішення, створювати ефективне управління, підвищувати ефективність технологічних процесів, удосконалювати облік і контроль виробничого циклу. Покращити обробку землі можна за допомогою технології точного землеробства для визначення природної неоднорідності родючості поля, а також устаткування для диференційованого внесення добрив, засобів захисту рослин і насіння. Резервом для динамічного розвитку сучасного підприємства є впровадження інформаційних технологій, які дозволяють обробляти такий цінний ресурс як інформація.

Інформаційна технологія (ІТ) – це сукупність засобів і методів збору, обробки та передачі даних для отримання нової інформації про стан об'єкта, процес або явище. Інформація є рушійною силою технологічного оновлення і джерелом нових бізнес-процесів. Сучасні інформаційні технології обробляють інформацію за допомогою комп'ютерів, використовуючи різні програмні засоби, бази даних, комп'ютерні мережі для швидкої передачі інформації на великі відстані. Інформаційні технології є інструментом збільшення прибутків і підвищення продуктивності праці на підприємстві.

Управління сільськогосподарським підприємством пов'язане з ухваленням рішень в умовах невизначеності, яка обумовлена відсутністю поточних даних про стан природи, відсутністю достатніх знань про біологічні і фізичні системи, випадковий характер виробничих процесів. Як інструмент для зменшення невизначеності можна використати інформаційну і комунікаційну технологію. Побудова математичних моделей процесів сільськогосподарського виробництва здійснюється на основі експертних інформаційних систем.

Мережа Інтернет дозволяє сільськогосподарським виробникам отримувати інформацію із будь-якого місця нашої планети в будь-який момент. Інформація про погоду через мережу Інтернет постійно оновлюється і це дозволяє керівникам підприємств правильно планувати роботи в полі. Також в мережі можна знайти повідомлення про науково-дослідні розробки, які допоможуть в роботі сільськогосподарського підприємства. Комунікаційно-інформаційні технології (КІТ) спрощують доступ до

інформації і підвищують якість рішень менеджерів. Все більше підприємств використовують Інтернет як інструмент менеджменту в повсякденній діяльності.

Велика кількість інформації про поточний господарський стан підприємства, про споживачів і постачальників сільськогосподарської продукції зберігається в базах даних, які використовуються при автоматизації підприємств. Також створюються інформаційні автоматизовані бази даних про племінні (генетичні) ресурси, проведення випробування плідників, офіційної оцінки тварин молочних і м'ясних порід великої рогатої худоби за типом, збереження генофонду локальних і зникаючих порід. В сільському господарстві широко застосовують сучасну комп'ютерну технологію для картування і аналізу об'єктів реального світу, яка одержала назву географічна інформаційна система (ГІС). Ця технологія об'єднує роботу з базою даних і візуалізацію і географічний (просторовий) аналіз за допомогою електронних карт. Застосування ГІС дає змогу аналізувати географічну інформацію з метою обґрунтованого ухвалення оптимальних рішень, заснованих на сучасних підходах і засобах. Оптимальне управління для кожного квадратного метра поля полягає у використанні сучасних інформаційних технологій для отримання точних даних про територію, щоб максимально ефективно використовувати земельні ресурси.

Бездротовий комунікацій зв'язок дає можливість працівникам сільськогосподарського підприємства підключатися до мережі Інтернет прямо з поля і відслідковувати технологічні операції, технічні засоби за допомогою датчиків, які встановлені на машинах.

Інформаційні технології є важливими інструмент розвитку сільськогосподарських підприємств, виробництва продуктів харчування і сировини для промисловості, підвищення якості і безпеки виконання технологічних операцій в рослинництві і тваринництві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Смолінський В. Комп'ютерні технології як чинник підвищення інноваційного потенціалу аграрних підприємств / В. Смолінський, В. Хомка // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.7 – С. 355-360.
2. Покровская С. Ф. Информационные технологии в сельском хозяйстве: обзор информ. / С. Ф. Покровская. Центр информации и технико-экономических исследований АПК. – М., 2010. – 78 с.
3. Сучасні інформаційні технології в сільському господарстві / Хопкінс Дж., Мітч Морхарт, Служба економічних досліджень МСГ США // Пропозиція. – 2001. – № 12. – С. 34–35.

МАСОВІ ВІДКРИТІ ОНЛАЙН КУРСИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ НЕПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТИ

*Бондаренко Л. В., кандидат педагогічних наук, ст. викладач
Миколаївський національний аграрний університет*

Неперервність освіти – не тільки актуальна теза багатьох європейських документів, а й вимога сьогодення. В умовах надшвидкого застарівання знань виникає потреба у постійному і неперервному здійсненні підвищенні кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, зокрема, в галузі можливостей використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, мобільних пристроїв та іншої техніки в освітньому процесі, нових освітніх технологій або їх сучасної інтерпретації з врахуванням актуальних засобів навчання. Але проблема реалізації неперервності освіти є особливо актуальною за умов необхідності безвідривності від навчально-виховного процесу, багатоаспектної діяльності науково-педагогічного працівника, його залучення до численних заходів та програм як у ВНЗ, так і поза його межами. За цих обставин одним із найоптимальніших шляхів отримання нових знань та навичок є масові відкриті онлайн курси.

Дослідженню масових відкритих курсів присвячені праці зарубіжних вчених С. Брауна, Дж. Сіменса, Б. Стюарта, С. Кормь, в Україні їх ґрунтовним дослідженням займаються В. Кухаренко та К. Бугайчук, а також проблемі присвячені окремі праці Г. Кузьменко, О. Хорольського, М. Нікіцької, В. Сацика та група розробників програми Prometheus.

Мета даної публікації – описати особливості організації масових відкритих онлайн курсів, виокремити їх переваги та недоліки в контексті реалізації неперервності освіти науково-педагогічних працівників.

Серед ознак масових відкритих онлайн курсів, що розкривають їх сутність, відповідно до назви виділяють такі основні: масовість – велика кількість учасників; відкритість – безкоштовний, доступний будь-кому в будь-який момент, незалежно від дати початку і завершення; відкритість – використовує відкриті ресурси, тобто відкрите програмне забезпечення та безкоштовні сервіси мережі Інтернет; формат онлайн – розміщений в мережі Інтернет, результати роботи в курсі доступні всім користувачам мережі, навіть після його завершення; має ознаки курсу – чітко структурований, має правила спільної роботи, мету, завдання тощо.

Одне із найголовніших питань, що турбує керівників навчальних закладів, які прагнуть до неперервності освіти свого колективу, це – доступність використання технології науково-педагогічними працівниками, які позитивні сторони проходження таких курсів, які перешкоди і проблеми можуть виникати. Перш за все, необхідно звернути увагу на те, що масовий

відкритий онлайн курс організований таким чином, що у ньому викладач (тьютор) не вимагає від слухача постійної активної навчальної діяльності, не контролює, а лише допомагає організувати власну траєкторію навчання. В таких курсах кожен слухач власноруч обирає комфортний для себе темп навчання і бере на себе відповідальність за систематичне виконання завдань курсу, його успішне засвоєння, що вимагає від нього високого ступеня самоорганізованості, дисципліни і усвідомлення необхідності підвищення власної кваліфікації. Організатори масових відкритих курсів зазвичай видають сертифікати про їх проходження, або й певні документи, що можуть бути зараховані у якості підтвердження вивчення певних дисциплін/модулів/тем в рамках інших навчальних програм. Якщо ж слухач має власну мету навчання, відмінну від мети курсу, чи бажає вивчати матеріали масового відкритого курсу частково, то він не обов'язково отримає сертифікат про успішне вивчення курсу (або ж у сертифікаті будуть зазначені окремі теми), але формат відкритих курсів у цьому випадку не забороняє участь у них, тобто такі курси дають можливість вибірковості у виборі власної освітньої траєкторії.

На жаль, масові відкриті курси, які передбачають автоматизований контроль і незалежність слухача від інших учасників курсу, мають слабкі зв'язки між тими, хто навчається, що фактично позбавляє слухача курсу можливості активного обміну досвідом із колегами, що зацікавлені у тому ж колі питань в рамках проходження курсу.

Одна із перших в Україні платформ, що пропонує слухачам масові відкриті онлайн курси різних напрямів є освітній проект Prometheus [1]. Серед відкритих курсів платформи можна знайти різну тематику, як вузькоспеціалізовану, так і загального значення, що буде корисною для розширення кругозору науково-педагогічного працівника, покращення його управлінських якостей, навичок володіння інформаційно-комунікаційними технологіями (зокрема, засоби візуалізації), проведення та аналізу соціологічних досліджень, розвитку комунікативних навичок, зокрема, можливості вдосконалення володіння англійською мовою, утвердження громадської позиції та розвиток суспільства та державності України.

Вже багато років функціонує освітнє середовище, що містить добірку дистанційних курсів, які все більше набувають масовості, під керівництвом професора В. Кухаренко на базі НТУ «ХПІ» [2]. Ці курси розраховані саме на педагогічних та науково-педагогічних працівників і присвячені тематиці розробки та експертизи дистанційних курсів, впровадження технологій дистанційного навчання в освітніх закладах, використанню соціальних сервісів, проектуванню електронного навчання, підготовці тьютора, куратора змісту та ін.

Наразі існує декілька найбільш популярних платформ, що містять добірки масових відкритих онлайн курсів, створених у єдиному форматі: у США - edX (<https://www.edx.org/>), Udacity (<https://www.udacity.com/>), Coursera (<https://www.coursera.org/>), Canvas Network (<https://www.canvas.net/>); у

Німеччині - Iversity (<https://iversity.org/>); Великобританії - Open University (<http://www.open.ac.uk/>); в Іспанії: Crypt4you (<http://www.crypt4you.com/>) та ін. країнах.

У зв'язку із стрімким розвитком нової технології з'явилась необхідність у агрегаторах масових відкритих онлайн курсів, які дозволяють переглядати каталог доступних курсів із різних платформ, різних розробників, користуватись засобами навігації та пошуку (обирати курси за тематикою, розробниками, спеціалізаціями тощо); порівнювати курси завдяки рейтингам та відгукам слухачів курсів; формувати індивідуальну траєкторію навчання (завдяки створенню власного аккаунта, інструментам нагадування про початок курсу тощо). Ознайомитись із найпопулярнішими агрегаторами МВОК можна, звернувшись до таких джерел: coursebuffet.com, degreed.com, academicearth.org, mooc.studentadvisor.com, knollop.com, eclass.cc, class-central.com, coursetalk.org, mooc-list.com, moocivity.com. Крім того, за підтримки Європейського Союзу функціонує платформа European Multiple MOOC Aggregator (<https://platform.europeanmoocs.eu/>), яка систематизує європейські МВОК.

Таким чином, узагальнюючи вищевикладений матеріал, визначимо серед основних недоліків масових відкритих курсів в контексті неперервності освіти науково-педагогічного працівника наступні: відсутність контролю графіку навчання, відносна однотипність завдань курсу, що передбачає автоматизований контроль, обмеженість зворотнього зв'язку із викладачем та активної групової взаємодії із іншими учасниками курсу; документ, що видається по завершенні курсу, не розглядається як свідоцтво про підвищення кваліфікації на рівні нашої держави та може бути врахований лише в рамках вимог певного навчального закладу; у таких курсах важко відслідкувати самостійність виконання завдань курсу конкретним слухачем. Разом із тим, участь науково-педагогічних працівників у масових відкритих онлайн курсах, особливо таких, що надаються міжнародними платформами, забезпечує можливості вибору найактуальніших і якісних навчальних матеріалів, викладачів, навчальних закладів інтеграцію із світовим освітнім простором; формування власної освітньої траєкторії в залежності від фаху, особливостей професійної діяльності та власних інтересів; вільний вибір місця та часу підвищення кваліфікації.

Перспективами подальших досліджень є створення добірки закордонних масових відкритих курсів, що можуть бути корисними для реалізації неперервної освіти науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Prometheus [Електронний ресурс] : громадський проект масових відкритих онлайн-курсів. Режим доступу: <https://prometheus.org.ua/> - Дата останнього доступу: 25.04.2017 р. – Назва з екрану.

2. Дистанційні курси НТУ "ХПІ" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dl.kharkiv.edu/> - Дата останнього доступу: 25.04.2017 р. – Назва з екрану.

УДК 069.1:378:172-057.87

**РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ МУЗЕЇВ В
ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

*Березовська Т. В., кандидат історичних, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Майже всі вищі навчальні заклади України мають свої музеї. Вони різняться концептуально, маючи різне спрямування: від природознавчих до історичних, присвячених історії і сьогоденню певного навчального закладу. В науковому співтоваристві панує думка, що «універсалізм та універсальність підготовки кадрів в університетах, неначе коріння, глибоко переплетені з освітніми можливостями музею»[1].

Проте сьогодні, коли в Україні відбуваються процеси становлення нової соціополітичної системи, коли перед країною гостро повстало питання ломки старих корупційних відносин і формування нової соціально активної свідомості, університетські музеї покликані формувати у студентської молоді чітко визначену громадянську позицію.

Тема особливостей формування і функціонування музеїв при вищих навчальних закладах знайшла своє висвітлення в роботах українських дослідників, таких як Іван Буланій, Іван Явтушенко, Юрій Омельченко, Галина Мезенцева [2]. Разом з тим питання про специфіку університетських музеїв залишається дискусійним[3]. Безумовно, особливістю музеїв при вищих навчальних закладах є відображення в експозиції університетського світу. Тим самим музей працює на формування корпоративної свідомості. Він закріплює в свідомості студента думку про належність до особливого університетського світу, який залишиться з ним на все життя.

Не викликає жодного сумніву, що кожен університет дбає про власний імідж. Місія музею цей імідж формувати і підтримувати. При цьому слід підкреслити, що музей не лише несе інформацію, але й впливає на свідомість відвідувача музею емоційно. І найбільшого ефекту виховна функція досягає через емоційний вплив. В музеї реалізуються завдання громадянського і патріотичного виховання. Тому є всі підстави для того, щоб додати до балансу трьох основних функцій музею, а саме: дослідницької, навчальної та презентаційної, додати ще одну-виховну. І її специфіка полягає в формуванні у студентської молоді стійкої громадянської позиції і відчуття патріотизму.

Основні пан рямки громадсько-патріотичного виховання через музейні експозиції мають декілька складових.

Перед усім це духовно-моральна складова, сутність якої полягає в усвідомленні студентами вищих цінностей, орієнтирів, ідеалів, соціально-вагомих процесів і проявів реального життя, здатністю керуватися ними як визначними принципами в практичній діяльності.

Друга складова покликана сформувати у молоді відчуття причетності до рідного краю, університету, Батьківщини. Це система заходів, спрямованих на пізнання історико-культурного коріння, усвідомлення неповторності власної країни, її долі, нерозривного зв'язку з нею, формування гордості за славних предків і визначних сучасників.

Третя складова-громадсько-правова. Впливає через систему заходів на формування правової культури і дотримання законів, навичок оцінки політичних і правових подій і процесів в суспільстві і державі, громадянської позиції, постійній готовності служити своєму народу і виконувати конституційний обов'язок.

Четверта складова-соціально-патріотична. Спрямована на активізацію морально-духовної і культурно-історичної традиції, на формування активної життєвої позиції.

П'ята складова-військово-патріотична. Орієнтована на формування у молоді високої патріотичної свідомості, ідей служіння державі, здатності до її військового захисту.

Специфіка сьогодення університетських музеїв в Україні визначена її новітньою історією, революцією гідності, подіями на Сході. В кожному музеї України частина експозиційної площі відведена під тематику, що висвітлює події останніх, непростих для України, років. Це матеріали, що присвячені Небесній сотні, участі викладачів та випускників університету в зоні антитерористичних дій на Донбасі та Луганщині, численні листи-подяки за волонтерську діяльність університету, за допомогу переселенцям та воїнам АТО.

Така експозиція створює ситуацію емоційної співпричетності, а через неї в свою чергу досягається мета патріотичного і громадянського виховання. Не слід забувати, що патріотизм являє собою моральну основу життєдіяльності держави і виступає в якості важливого внутрішнього мобілізуючого ресурсу розвитку суспільства, формування активної громадянської позиції особистості. Тому так важливо в університетських музеях формувати у студентства чітко визначену громадянську позицію, виховувати почуття патріотизму.

Таким чином, слід відзначити, що усвідомлення студентом свого внутрішнього світу залежить від сформованості у нього чітких соціальних установок. Громадянські якості формуються під впливом оточуючого середовища і власних зусиль особистості в певних умовах. Університетські музеї покликані зіграти в цьому процесі не останню роль, бо через співпричетність до інтересів свого навчального закладу студент виходить на співпричетність до інтересів своєї держави і бажання служити їй

процвітання. А це вже активна громадянська позиція, така необхідна сьогодні, в стрімкий, мінливий, непростий час.

Тому в добу глобалізації та інформації, зростаючої взаємозалежності цивілізацій, країн і народів, в обстановці, обумовленої змінами політичної ситуації, економічних умов, ідеологічних установок, духовних і моральних орієнтирів університетські музеї покликані достойно нести не лише просвітницьку, але й виховну функцію. А однією з важливих складових виховної функції сьогодні є формування стійкої патріотичної і громадянської позиції молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Философский век. Альманах. Вып.30. История университетского образования и международные традиции просвещения. – Т.3 / Отв. ред. Т. В. Артемьева, М. И. Микешин. - СПб.: Санкт-Петербургский центр истории идей. – 2005. - С. 307.
2. Буланый І. Т. Громадські музеї України: історія, досвід, проблеми / І. Т. Буланый, І. Г. Явтушенко. – К.: Вища школа, 1979. – 220 с.
3. Омельченко Ю. А. Развитие начальных музеев: навч. посібник / Ю. А. Омельченко. – К.: Наукова думка, 1988. – 180 с.
4. Мезенцева Г. Г. Музеезнание: на материалах музеев Украинской РСР / Г. Г. Мезенцева. – К.: Наукова думка, 1980. – 160 с.
5. Самойленко Л. Г. Освіта і музеї-партнери чи незручні сусіди? – <http://prostir.museum/publication/ua>.

УДК 001.895:378

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

*Шарата Н.Г., проректор з науково-педагогічної і виховної роботи і підвищення кваліфікації, кандидат педагогічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до освіти, адже освіта є визначальним фактором політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності людства. Інтеграція в європейський та світовий освітній простір, перехід до нових організаційних моделей, запровадження інноваційних технологій визначаються важливими завданнями модернізації освіти.

Аналіз процесів розвитку в різних сферах людської діяльності свідчить, що їх основою є різного роду інновації в науці, техніці, організації, що втілені в нові продукти, послуги, технології. Сучасний стан освіти не є винятком, адже він не може існувати без інновацій, які сприятимуть створенню конкурентоспроможного середовища, розширенню самостійності вищих навчальних закладів, наданню ними додаткових освітніх послуг тощо.

Це вимагає удосконалення структури, методів і форм управління, визначення пріоритетних аспектів відповідно до умов сьогодення.

Проблеми реформування освіти у нових соціально-економічних умовах досліджуються О.В. Киричуком, В.Г. Кременем, В.Ф. Паламарчук, І.П. Підласим та ін. [1, 2, 3, 4].

Проте, незважаючи на існуючі дослідження з інноваційної діяльності, у вітчизняній й зарубіжній літературі й до сьогодні залишились недослідженими деякі значущі аспекти даної проблеми, зокрема питання управління інноваціями у вищій школі, що і зумовило вибір нашого дослідження.

Якісне здійснення інновацій у сучасній вищій школі забезпечується змінами як в організації навчально-виховного процесу, у змісті освіти, у використанні сучасних та ефективних педагогічних й освітніх технологій, у нових методиках діагностики студентів і науково-педагогічних працівників, так й у керуючої системи освітнього закладу.

Навчально-виховний процес, а також процеси, що його забезпечують є об'єктом управління при роботі вищої школи у режимі функціонування. У режимі розвитку сама інноваційна діяльність колективу вищої школи стає об'єктом управління.

Залежно від виробленої стратегії інноваційної поведінки зміст функцій, що реалізуються керуючими системами, буде суттєво змінюватися. Якщо в освітньому закладі вводяться локальні інновації, то виконуватися буде частина функцій управління розвитком, що пов'язані із плануванням нововведень, мотивацією виконавців, контролем. При системних нововведеннях функції управління розвитком будуть більш широкими. При цьому підвищиться й час, який керівник буде витратити на вирішення завдань, пов'язаних із управлінням інноваційними процесами в умовах вищої школи.

Управління інноваціями включає в себе компонент творчості. Основним завданням інноваційного менеджера є трансформація креативних ідей корисних для організації. Даний процес називається «комерціалізацією ідей». На сьогодні багато керівників не можуть дати відповідь на запитання, про те, чи можна управляти творчим компонентом інновації, виходячи з того що структури й процеси є природними противниками креативності. Тим не менш правильно сформована структура, навпаки покращує результати творчої діяльності. Відсутність організаційної структури управління інноваційною діяльністю призведе до того, що творчість витіснить комерціалізацію або навпаки [5].

Важливим етапом при формуванні інноваційної структури є створення інноваційної стратегії, що залежить від загальної стратегії. Вибір інноваційної стратегії означає роботу у конкретних напрямках інноваційної діяльності, яких може бути багато. Користь виявлення стратегічних напрямів інноваційної діяльності у ВНЗ полягає у розширенні уявлення його можливостей. Залежно від обраної стратегії, керівництво може збільшувати

інноваційні зусилля у певних напрямках, спрямовуючи відповідно більшу кількість ресурсів. Одночасно керівник може виключати або додавати напрямки, змінюючи, таким чином, існуючу інноваційну стратегію [6].

Отже, педагогічна наука й провідний досвід інноваційної діяльності дозволяють визначити загальні правила ефективного управління інноваціями у сучасній вищій школі :

1. Усі інноваційні цілі та завдання мають бути інтегровані в єдину концепцію її розвитку. При цьому обов'язково: усі суб'єкти освітнього закладу розуміють загальноприйнятту концепцію інноваційного розвитку й дотримуються її; усі сфери діяльності освітнього закладу ефективно взаємодіють й погоджено розвиваються у рамках цієї концепції; інноваційні проблеми орієнтовані на вирішення завдань, поставлених суспільством перед вищою професійною освітою; інноваційний потенціал зосереджено в обмеженому інноваційному просторі.

2. У вищій школі має бути створено й підтримано плідний інноваційний клімат, а саме: здійснюватися стимулювання інноваційної активності; кооперуватися діяльність з іншими освітніми закладами й партнерами.

3. Діяльність вищої школи будується на використанні неординарних організаційних рішень. Це означає, що в основі діяльності покладено інновації, а в освітньому закладі існують, підтримуються й розвиваються гнучкі, адаптаційні інноваційні структури.

4. Розробляються й активно застосовуються ефективні методи управління інноваційними процесами, а саме: здійснюється всебічна підготовка інновацій та якісне планування проектів, є об'єктивні оцінки й ретельно обґрунтовуються проекти, забезпечується суворий контроль виконання проектів.

5. Забезпечується висока ефективність інноваційної діяльності й високий ефект інновацій, зокрема забезпечується високий рівень виконання поставлених цілей і завдань, здійснюється випереджувана інноваційна діяльність, мінімізуються матеріальні, фінансові й трудові затрати ресурсів на здійснення інновацій, постійно ідентифікуються вищі досягнення у сфері інноваційної діяльності, що реалізується й орієнтуються власні інновації на їх використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Киричук О. Принцип розбудови інноваційної педагогічної системи освітнього закладу / Киричук О. // Рідна школа. – 2000. – №10 (850). – С. 3–9.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти : Стратегія. Реалізація. Результати / Кремень Василь Григорович. – К. : Грамота, 2005. – 416 с.
3. Паламарчук В. Ф. Сучасні тенденції розвитку вищої школи в контексті європейського вибору : [електронний ресурс] / Паламарчук В. Ф., Даниленко Л. І. // Інтернет-конференція Інституту педагогіки і ЦППО АПН України „Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи – 2003”. – Режим доступу : [www. Cippe. @ ua. Net](http://www.Cippe.ua).

4. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів / Підласий І. П. – К. : Україна, 1998. – 343 с.
5. Савченко О. Цілі і цінності реформування сучасної школи / Савченко Олександра // Філософія освіти в сучасній Україні : матеріали Всеукр. наук.- практ. конф. – К., 1997. – С.47-54.
6. Файзуллина Г. З. Инновационные процессы в сфере образования. [Электронный ресурс] / Г. З. Файзуллина // М-лі научно-практ. конф. Интернет-педсовет. – 2002. <http://pedsovet.alledu.ru>

УДК 001.4:811.161.2

ТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЯ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Кравченко Т. П., кандидат філологічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

У навколишньому світі предметів, явищ, процесів і властивостей значно більше, ніж слів на їхнє позначення у певній функціональній мові. Саме тому «збагачення лексичної системи відбувається не тільки новими одиницями, а й новими значеннями, коли слово в актах вторинної номінації отримує новий денотативно-сигніфікативний зміст, закріплений за його структурою» [4, 201]. Відбувається повторне використання номінативних одиниць, значення яких зазнає переосмислення, оскільки нові поняття, що з'являються на певному етапі розвитку, потребують номінації. Причинами семантичного розвитку слів, – на думку О.А. Стишова, – є «логічні й психологічні чинники (особливості асоціативного мислення, своєрідність ментальності кожного етносу, вплив індивідуально авторського світосприймання, мислення й мовотворчості на загальнонародну мову та ін.), а також фактори соціально-історичного характеру (зростання актуальності, суспільної вартості певних реалій і понять в окремі періоди розвитку соціуму й відповідне виявлення цієї актуалізації в тематичних групах лексики тощо)» [8, 13]. У цьому мовному явищі, на його думку, перетинаються фактори екстралінгвальної (технічний прогрес породжує нові поняття) і внутрішньомовної дійсності (потреби в номінативних ресурсах забезпечують використані у функції термінів слова загального вжитку). До інших причин, що зумовлюють поширення цього семантичного явища в термінології, він відносить також: а) «тісний взаємозв'язок та постійний взаємообмін» між загальнонародним лексиконом і словником науки; б) «прагнення до мовної економії», що є винятково важливим у науковому стилі [8, 13-14].

Термінологізуватися можуть не тільки питомі українські, але й запозичені слова. Таким є слово «*грунт*», запозичене українською мовою з німецької через посередництво польської мови. Його основне значення –

«земельний наділ», два інших значення – «садиба» та «верхній шар земної кори» – були другорядними, похідними [11, 79]. Нині в сучасній українській мові лексема «*грунт*» зі своїм значенням «верхній шар земної кори, придатний для життя рослин або верхній шар землі щодо його складу» [7, Т.ІІ, 181; 1, 205] виступає синонімом до слова «земля». Як бачимо, на перший план висунулося неосновне значення, а основне подають із приміткою «застаріле». Термін «*грунт*» у термінології економіки АПК набуває чіткого визначення: «самостійне природно-історичне біоорганомінеральне тіло, яке виникло на поверхні земної кори внаслідок тривалої взаємодії біотичних, абіотичних і антропогенних чинників; має специфічні генетико-морфологічні ознаки та властивості» [2, 428]. Характерно, що слова, взяті із загальної мови і пристосовані для найменування спеціальних понять, могли використовуватися в декількох галузях, у різних сферах. Це були здебільшого багатозначні за своєю семантикою слова, що в спеціальних галузях використовувалися для вираження одного із властивих їм значень, яке виокремлювалося контекстуально. До того ж вони не втрачали зв'язку із народною мовою, залишалися її надбанням, що можна простежити на прикладі слів «земля» і «*грунт*», які входять до різних термінологій, зокрема юридичної, геологічної та біологічної.

Семантичною інновацією в термінології економіки АПК є лексема «*пай*», що давно була перейнята українською мовою з турецької, у якій означала частину, жереб. У загальнолітературному вжитку має такі тлумачення: «частка, яка вноситься в капітал якого-небудь товариства (кооперативного, акціонерного і т. ін.) кожним його членом або дістається кожному у разі його розподілу», «частка, яку вносить у що-небудь спільне окремий учасник або яка припадає на кого-небудь» і «життєві умови, обставини, у які потрапляє хто-небудь: чиясь частка» [7, Т.VI, 16]. Термінологізація та актуалізація першого значення відбулася внаслідок зміни форм власності на селі, розподілу майна та земель колгоспів. Оскільки ці соціально-економічні зрушення тільки тепер переживає український агропромисловий комплекс, то немає чіткого дефінування аналізованого поняття, напр.: *Пай* – це своєрідна форма акції, що засвідчує внесення кожним членом трудового колективу не коштів, а вкладу у формі майна, створеного спільною працею в господарстві [4, 192]. Навряд чи це визначення можна вважати таким, що охоплює всі нюанси термінованого поняття. Термін «*пай*» передає родові поняття в терміносполуках «*умовний пай*», «*земельний пай*», «*майновий пай*».

Термінологізація більшості загальноновживаних запозичених лексем відбулася недавно, що зумовлено необхідністю номінування тих активних зрушень, які сталися в останнє десятиліття в економіці АПК. Зазнавши певних семантичних трансформацій, ці слова перейшли з розряду загальноновживаної до термінологічної лексики. Чимало з них стало агроекономічними термінами, поєднавшись із залежним компонентом, який

звужив їхнє значення, що сприяло розмежуванню значень терміна і вихідного слова. Передислокація запозиченого слова із загального вжитку до термінології економіки АПК супроводжується подальшим розвитком його семантики, як-от: *легалізація* «надання законної сили; узаконення» [1, 482] → *легалізація земельного кадастру* «дотримання державою і самоврядними структурами на мікро- та макрорівнях принципів положень і вимог земельного кадастру під час регулювання земельних відносин» [10, 132]; *консервація* «1) спеціальне оброблення чого-небудь, а також заходи, спрямовані на захист предметів або машин від руйнації; 2) тимчасове припинення якого-небудь процесу, діяльності тощо» [6, 548] → *консервація землі* «тимчасове припинення використання земельних ресурсів для захисту їх від руйнації»; *паспортизація* «2) складання паспортів на що-небудь» [7, Т. VI, 89; 1, 709] → *паспортизація земель* «створення документів, у яких визначено показники якісного стану ґрунтів» [10, 124]; *моніторинг* «безперервне стеження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату» [1, 538] → *моніторинг земель* «системне спостереження за станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів» [1, 494].

Термінологізація більшості загальнонавживаних запозичених лексем відбулася нещодавно, що зумовлено потребою номінувати ті активні зрушення, які сталися в останнє десятиліття в економіці АПК. Зрушення в семантиці цих слів, як і питомих українських, відбуваються не тільки внаслідок першої їхньої термінологізації, а й у процесі реактуалізації слів на позначення понять економіки АПК, що перестали функціонувати через об'єктивні причини, а недавно їх знову повернено до активного вжитку. Термінологізація загальнонавживаних слів спричиняє іншу лексичну сполучуваність їх, що виявляється в наявності уточнювального слова, вираженого іменником у родовому відмінку або прикметником, і в такий спосіб породжує нові терміносполуки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т.Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
2. Земельний кодекс України: Коментар. – Харків: Одісей, 2002. – 600 с.
3. Мацибора В.І. Економіка сільського господарства: Підручник. – К.: Вища школа, 1994. – 415 с.
4. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник. – Львів: Світ, 1994. – 216 с.
5. Словник іншомовних слів / Уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапути. – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с.
6. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
7. Словник української мови: У 11-ти т. – К.: Наук. думка, 1970–1980. – Т. I–XI.
8. Стишов О.А. Особливості розвитку лексичного складу української мови кінця ХХ ст. // Мовознавство. – 1999. – № 1. – С. 7–21.

9. Стишов О.А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі засобів масової інформації). – К.: КНЛУ, 2003. – 388 с.
10. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу. – К.: КНЕУ, 2001. – 340 с.
11. Худаш М.Л. Лексика українських ділових документів кінця XVI–початку XVII ст. – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – 164 с.

УДК 140.8:101.9

ПОГЛИБЛЕННЯ СВІТОГЛЯДУ НА ОСНОВІ ПРАЦЬ ПАВЛА ФЛОРЕНСЬКОГО

*Домбровська Л. І., асистент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет*

Павло Флоренський – російський філософ, релігійний мислитель, вчений, священик, послідовник відомого філософа В. С. Соловйова. Його творчий доробок має неабияке значення для формування світоглядних уявлень сучасної молоді. Інтерес до смисложиттєвої проблематики виникає у П. Флоренського досить рано – влітку 1899 він пережив духовну кризу, розчарувавшись у можливостях фізичного знання про реальність. Внаслідок цього відбувається його навернення до релігії, а також зародження "математичного" ідеалізму як переконання в тому, що всі можливі закономірності буття вже містяться у чистій математиці, яка витлумачується тут як перше конкретне самовиявлення принципів мислення.

Це ж у свою чергу зумовило "потребу побудувати собі філософське світорозуміння, спираючись на поглиблені основи математичного пізнання". Відтепер органічне поєднання філософських, релігійних і науково-технічних інтенцій стає відмітною рисою всієї його творчості. У царині філософії П. виявив себе як релігійний мислитель, у діяльності котрого конкретизація метафізики вседності і вчення про Софію здійснюються паралельно з розробкою, в дусі християнської філософської апологетики, оригінальної системи теодицеї й антроподицеї та створенням низки оригінальних освітніх курсів з історії античної філософії (передусім Платона й платонізму), філософії Канта, філософії культури тощо[1]. Некласичним є й розуміння П. Флоренським людини та її світу. Мислитель відкидає універсалістськи-прогресистське тлумачення культури як єдиного у просторі й часі лінійно-поступального процесу, розглядає історію людства як множину окремих культур, підпорядкованих двом основним типам — культури середньовічної і культури Відродження, які ритмічно змінюють один одного. Перший тип, за П. Флоренський, відзначається "органічністю, об'єктивністю, конкретністю й самозібраністю", другий – розщепленістю, суб'єктивністю, абстрактністю й поверховістю. На початку XX ст., як гадав філософ, завершила своє

існування в Європі ренесансна культура, з перших же років цього століття виникли паростки культури нового, середньовічного типу, до зразків якої він відносив і свій світогляд. При цьому культуру П. Флоренський трактує як дериват культу: віра визначає культ, культ – світорозуміння, останнє ж – культуру. Постаючи, отже, як упорядкування всього світу за категоріями культу, культура є, за П. Флоренським, уособленням логосу, нерівності, життя і свідомим протистоянням ентропії, вирівнювання, що призводить до смерті, як закону хаосу в усіх сферах світобудови. Розглядаючи культове, символічне начало як вихідний пункт і рушій розвитку культури, П. Флоренський вважав наріжним завданням і онтології, і гносеології виявлення та осмислення мов символіки. Буття, як і розум, є, на думку філософа, наскрізь антиномічним [2].

Буття в одному з вимірів визначається, з одного боку, спрямованістю всередину самого себе, з іншого ж – енергетичною виявленістю назовні. Символи – імена та слова – філософ розглядає саме як форми цієї виявленості, носії енергій буття, зрештою, саме буття у його відкритості людині. Однак символи буття — не тільки енергія буття, а водночас і людська енергія – тобто роду людського і окремої особи. Тому слово як діяльність пізнання виводить розум за межі суб'єктивності й робить його причетним до світу, воно так само може стосуватися, на думку П. Флоренського, одкровення предмета у нас, як і нас у ньому. Тому пізнання тлумачиться мислителем своєрідним "шлюбом" буття, що пізнає з буттям, яке пізнається, взаємодією їх енергій. Подолання антиномічності світу на дорогах теодицеї (виправдання бога) він пов'язував з благодатною силою божою, подвигом віри й любові, беручи за основу церкву, живий церковний досвід, у якому людина випробовує бога за допомогою власного розуму й переконується в тому, що він насправді Бог, Суцця Правда, Спаситель. Антроподицея ж (виправдання людини) постає у Флоренського як подолання антиномії між тим, що людина, з одного боку, створена за образом і подобою божою, досконалою й розумною, з іншого ж – є істотою гріховною. Як і теодицея, антроподицея теж стає можливою лише силою божою.

На нашу думку, слово П. Флоренського – це дар небес, зустріч з особистістю такого геніального розуму стала для нас вмістилищем справжнього розуміння буття. Його світогляд – це вічний вогонь, який вказує ясно і точно шлях сенсу і осередку життя людського, воно багатоаспектне. По якій дорозі науки ми не підемо своїм інтелектуальним сходженням до його центру знань, переконуємося в істинності і достовірності того чи іншого знайденого на наше проблемне питання. Морально-естетична позиція вченого осяяна любов'ю і вірою, тим Сонцем Правди, яким висвітлюються всі дари. Універсальність філософа була безмежною.

Його цікавила і ікона, і дрібна пластика, аналіз простору і часу, біосфера і пневмосфера, проблема мови, музеєзнавство, літературознавство, грецька мова, символи та знаки, музика, мінералознавство, генеалогія, медицина, фізика і метафізика. Можна до безкінечності продовжувати ряд

робіт, монографій, статей вченого. Сьогодні його працями ми користуємося і дякуємо за його творчу енергію, яка продовжує доводити до загального свідомості складні наукові відкриття. Тільки тепер ми можемо безперешкодно вивчати його істину велич. Він вчив цінувати кожну годину життя. Так, у своїй роботі "Стовп і ствердження істини" учений вказує, що сама істина вище інтелекту, вона не доводиться розумом, а інтуїтивно пізнається через розумове осмислення реальності. Явище Духа розкривається мислителем, як явище загальної фази розвитку людства. Головне в його працях – це спроба знайти Творця в конкретному. Наприклад, в живій нерукотворній квітці. Це конкретний ідеалізм, де божественне поруч з людським. Весь світ на думку П. Флоренського пронизаний божественним змістом, божественною енергією і божественним світлом. Людина в своїй (антроподицеї) надії на Бога перед обличчям світового зла, прагне до досконалості, а Творець (в теодицеї) виправдовує і прощає людину, дає їй вічне буття у Всесвіті. Завдяки вченню П. Флоренського наш світогляд значно розширюється, а його досвід стає частиною нашого життєвого досвіду.

Таким чином, творчість П. Флоренського – це входження в містичний досвід через віру в Бога, в розумінні екзистенції, тобто сенсу буття. Дихання його думки - це розуміння істини: "Цілокупна істина, - пише вчений, - падає з неба і розпадається на елементи таємничого Істина - реальна розумність, розумна реальність. Вона є кінцева нескінченність і нескінченна кінцівка. Вона – сонце і себе і весь Всесвіт освічує своїми променями " [3, с. 43].

Людина не може бути абсолютно ізольованою від свого Творця. Будь-який рух в духовній області поєднує в собі підйом людської думки до горнього від дольного. «Як не можна розділити полюсів магніту, так не можна відокремити і шляхів релігії" - вважав П.Флоренський [3, с. 10].

Центральною інтуїцією його філософії була ідея вседності, як і у В. Соловйова. Він говорив про вплив людини на Землю. На його думку немає нічого окремого, все переплетено. Якщо в одному місці болить, то в іншому віддається. Для розради душі він радив частіше дивитися на зірки і на небесну блакить вдень. Всіх, кого він так любив, він обіймав думкою, доводячи тим самим існування Бога, пневмосфери, яку В.Вернадський назвав - ноосферою. Його друг С.Булгаков про нього писав: "Взагалі найголовніше враження від о. Павла було сили, яка себе знає і собою володіє. І цією силою була якась первозданність геніальної особистості, якій дана самотність при повній природності. Джерело цієї сили - в тому осередку інтуїції і в тому, що стало в життєвому і творчому досвіді істинного. "[2, с. 540]. П.Флоренський– це вершина культури, яка свідчить про істину, про Христа і про християнство як життя. Він є моральним орієнтиром в суспільстві, яке захлинається в невігластві та шукає свого місця в цивілізованому християнському світі. Вважаємо, що знайомство з такою людиною через його праці для тих, хто любить філософію, культурологію, природознавство

буде великим святом і чималим відкриттям. Навіть ті, хто не прагне до мудрості знайдуть наснагу від прочитаного в його книжках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павел Флоренский, священник. Столп и утверждение истины: опыт православной теодицеи в двенадцати письмах. – М.: Лепта, 2002. – 814 с.
2. Булгаков С. Н. Священник о. П. А. Флоренский / С. Н. Булгаков. – Соч. в 2-х т. – М.: Наука, 1993. – С. 540-541.
3. Флоренский П. Христианство и культура / П. Флоренский. – Харьков: Фолио, 2001, – 672 с.

УДК 355.02:94(3) "-4"

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОЛЬВІЇ В ПРОТИСТОЯННІ НАВАЛІ ВІЙСЬКАМ ОЛЕКСАНДРА МАКЕДОНСЬКОГО

*Стужук С. В., старший викладач кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет*

В історії Ольвії є декілька корінних віх, нерозривно пов'язаних з великими політичними подіями і чітко розмежовують один від одного якісно відмінні історичні періоди. Одним з таких рубежів, виявилися події, пов'язані з обороною міста від македонських військ під командуванням Зопіріона.

На жаль слід зазначити, що наративні джерела про Ольвійську державу дуже мізерні. Точніше сказати, з двох більш – менш великих описів, сама по собі Ольвія не є основним об'єктом.

У праці «батька історії» Геродота [1], Ольвія слугує декорацією, перед якою розігрується драматична історія скіфського царя Скіла. У другому – «Борисфенітської промови» [2]. Діон – Хрисостом – ритор – вигнанець із Пруси використовує Ольвію як екзотичний фон, на якому йому зручніше, викладати своє філософське credo про «добре влаштоване місто».

Хоча зазначені праці безцінні тим, що є свідченнями очевидців, опис військових дій Ольвійської держави, оборонних споруд міста, метою зазначених творів не було.

Інші свідчення уривчасті та розрізнені. Це пояснюється тим, що Ольвія не була втягнута в світові катаклізми стародавнього світу. Тим не менш, саме такого роду джерела дещо проливають світло на події походу Зопіріона.

Так за свідцтвом Макробія – римського сановника і письменника кінця IV ст. н. е. «Борисфеніти, обложені Зопіріоном, відпустили на волю рабів, дали права громадянства іноземцям, змінили боргові зобов'язання і таким чином змогли витримати облогу ворога» [3].

Курцій Руф написав «Історію Олександра Великого Македонського» - одне з найбільш повних життєписів полководця. У вищевказаній праці автор вказує, що Олександр Македонський перебуваючи в Азії отримав звістку, що «Правитель Фракії Зопріон загинув з усім своїм військом під час походу проти гетів від раптово налетівшої грози та бурі» і, дізнавшись про це, народ одрисів повстав, після чого майже була втрачена Фракія [4].

Рівень оборонного мистецтва і доблесті ольвіополітів підтверджується розповіддю про спробу македонських саперів прорити підкоп, щоб обвалити західні ворота Ольвії в земляну каверну. Проте захисники фортеці, пробивши зустрічну штольню, «намертво замурували ворогів великими каменями».

Римський історик Помпей у «Філіпповій історії» цитує мову стратега Зопріона перед своїми солдатами напередодні збройного вторгнення у Велику Скіфію, одночасно ілюструючи його зневагу до ворога.

Він повідомляє важливу інформацію про значну кількість армії вторгнення, загибелі полководця і всієї армії, а також дає свою оцінку самому Зопріону і причин походу. «Гл. 2 (16) Зопріон, поставлений Олександром Великим в намісники Понта, вважаючи, що якщо він не вчинить жодних подвигів своїми силами, то він покаже себе бездіяльним, зібрав тридцятитисячне військо і пішов війною проти скіфів. (17) Він загинув з усім своїм військом і тим самим поніс кару за війну, яку він необачно розпочав проти народу, ні в чому неповинного». Крім того, є вказівка на величезне значення цієї поразки оскільки перемога скіфів над Зопріоном ставиться в один ряд із перемогами над Кіром Великим і Дарієм – I [5].

Історик V століття Павло Орозій (385-420) у праці «Історія проти язичників» згадує, що «Зопріон префект Понта, зібравши тридцятитисячне військо, осмілився піти війною на скіфів і був вщент розбитий, повністю знищений з усіма своїми військами. Частково це синхронізація подій сходить до Епітоми Юстина (Jus. Epit. XII. 1.4) [6].

До джерел наступного порядку слід віднести повідомлення придворного хронографа царя Філіппа II – Теотомпа, а так само грецького історика - кампілятора - Поліена. Вони надають нам характеристику самого полководця Зопріона. Так, після перемоги над фракійцями та заволодіння величезної кількості золота (100 талантів), цар довіряє йому казну. А в битві при Хороней Зопріон, будучи командиром гейтарів – аристократичної гвардії Філіпа II – переслідував «відступаючих фіванців і афінян, багатьох полонив, багатьох умертвив».

Тільки у кінці XIX було покладено початок систематичного вивчення Ольвії та її військово політичного потенціалу. Головними для нас є праці Латишева В.В. і Фармаковського Б.В. Латишев В.В. випускає том I свого корпусу «Inscriptiones antiquae orae septentrionalis Ponti Euxini Graecae et Latinae», включивши епіграфічні пам'ятники Ольвії. Дослідження стали зразковою працею, в якій використані всі наявні на той час письмові джерела, включаючи епіграфічні, витягнутий з них максимум інформації та на підставі її побудована гранично можлива історична картина розвитку

Ольвії від заснування колонії до її остаточної загибелі. Невикористання автором археологічних джерел [7].

У XIX ст. Фармаковський Б.В. розпочав систематичні археологічні дослідження ольвійського регіону. З 1901 р. Фармаковський Б.В. починає планомірні дослідження ольвійського городища і некрополя. І хоча в його монографії «Ольвія» яка вийшла 1915 році, на жаль, не знайшлося місця для власне історії, переоцінити його археологічні досягнення неможливо.

Важливим аспектом, який розкриває військово-політичний стан Ольвії в період македонської облоги стало просування у вивченні Теменосу. З'ясувалося, що в останній чверті IV ст. відбувається не руйнування, а свідомо реконструкція громадського центру міста, що в свою чергу, було поставлено в зв'язок з прагненням демосу урочисто відзначити свою перемогу [8, 9].

Збірка «Написи Ольвії: 1917-1965» - суплемент до IOSPE. I 2, що включив в себе лапідарні написи, опубліковані після Латишева В.В.

Декрет на честь Каллиника (IOSPE. I2, 25+31) – є однією з найцінніших знахідок, яка на думку Виноградова Ю.Г. проливає світло на заходи поліса, за допомогою яких місто зуміло вистояти проти армії Зопіріона. Каллиник, «будучи чоловіком прекрасним і добрим», нагороджується величезною грошовою сумою в 1000 золотих і постановкою бронзової статуї за видатні діяння і заслуги надані місту у вкрай важкий час. Завдяки діям Каллиника – скасування боргів і обкладення, звільнення рабів – були мобілізовані всі сили на оборону і Ольвія врятована від македонського завоювання [10]. Крім того цей екстраординарний декрет підтверджує свідоцтво Макробія.

Декрет IOSPE. 12. 325, знайдений в 1841 р. на о. Левка (о.Зміїний) є повністю синхронним з вищевказаному декрету, і згідно думки більшості дослідників також присвячений Каллинику. Пам'ятник проливає світло на події, наступні відразу за відступом війська Зопіріона, звільнення території, що належали Ольвії, зокрема священного острова Ахілла за допомогою військового флоту поліса.

Декрет на честь Протогена, хоча і відноситься до іншого періоду життя поліса, дає нам відомості про те, що під час вторгнення Зопіріона Ольвія не мала кріпосних стін уздовж Гипаніса. Крім того з цього виходить, що місто з цього боку захищав флот Ольвії, якого македонці не мали.

Результати археологічних розкопок Західних воріт Ольвії свідчать про сильну пожежу споруди під час облоги Зопіріона. Деякі вчені вважають цей факт підтвердженням того, що Ольвія все ж була частково взята ворогом.

Проблематика походу македонського війська на сьогодні є дуже дискусійною в сучасній археологічній та історичній науці. Лунають різні, майже протилежні точки зору стосовно приводів та ходу даної експедиції, тільки подальші археологічні дослідження на самому городищі та на території хори держави, можуть надати нам нові свідчення та тлумачення історичних подій, які пов'язують регіон Північного Причорномор'я з життям та діяльністю Олександра Македонського та його держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Herod. IV. p. – С.78-80.
2. Dio Chrys. XXXVI. p. – С.1-18.
3. Macr. Sat. I, 2, 33.
4. Curt., X, 1, 44.
5. Trogus, Hist. p. 81 Seel. Iust., IX, 1, 3 = SC, 2, p. – С.51-52, 59-60.
6. Орозій – Hist. III, 18, 1 і 4.;
7. Латышев В. В. Эпиграфические новости из южной России / В. В. Латышев // ИАК. – Вып. 18. – 1906 с .
8. Леви Е. И. «Ольвийская агора / Е. И. Леви. – М.: МИА. – 1956. – № 50. – С. 34-46.
9. Карасев А. Н. Монументальные памятники ольвийского теменоса // Ольвия. Теменос и агора. – М.; Л.: Академическая книга, 1964. – С. 45-67.
10. Виноградов Ю. Г. Политическая история Ольвийского полиса VII-I вв. до н.э. / Ю. Г. Виноградов. – М. : Наука, 1989. – 245 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»

<i>Дубініна М.В.</i>	ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКИХ АУТСОРСИНГОВИХ ПОСЛУГ	4
<i>Потриваєва Н.В.</i>	ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІК ДОХОДУ ВІД ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	6
<i>Ксьонжик І.В.</i>	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСНОВНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ	9
<i>Лагодієнко Н.В.</i>	ПОДАТКОВА РЕФОРМА ПРОДОВЖУЄТЬСЯ: НЮАНСИ ОПОДАТКУВАННЯ В 2017 РОЦІ	11
<i>Сирцева С.В.</i>	ОБЛІК ПРОЦЕСУ ПОСТАЧАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ	14
<i>Костирко А.Г.</i>	МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	16
<i>Пісоченко Т.С.</i>	СЕРТИФІКАЦІЯ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ПІДКОМПЛЕКСУ	18
<i>Лугова О.І.</i>	ОЦІНКА ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ З РОЗВИНУТИМ СВИНАРСТВОМ	19

СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА»

<i>Сіренко Н. М., Полторак А. С.</i>	СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ	22
<i>Бурковська А. В.</i>	ЗАСТОСУВАННЯ ОВЕРДРАФТУ В УКРАЇНІ	24
<i>Лункіна Т. І.</i>	ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО СЕКТОРА	26
<i>Боднар О.А.</i>	РЕКОНФІГУРАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ЧИННИК СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ	28
<i>Головко М.Й.</i>	ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ КРАЇНИ	30

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»

<i>Ханстантинов В.О.</i>	ПОЛІТИЧНА СОЛІДАРНІСТЬ	33
<i>Біліченко О.С.</i>	ВТРАТИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ВІД БЕЗРОБІТТЯ	35

Золотих І.Б. ОСВІТА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ	37
Лесік І.М. СУТНІСТЬ І МІСЦЕ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ВИРІШЕНІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОБЛЕМИ	41
Шарін О.В. ЗАСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ У 60-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ)	43
Довгаль О.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ	44
Мірошкіна Н.В. ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ОБОВ'ЯЗКУ	46
Мандрик Л.П. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	48
Покровська О.В. СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	51

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ Й ОСВІТІ»

Мороз Т.О. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	53
Борян Л.О. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	55
Бондаренко Л.В. МАСОВІ ВІДКРИТІ ОНЛАЙН КУРСИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ НЕПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТИ	57

СЕКЦІЯ “ГУМАНІТАРНІ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ”

Березовська Т. В. РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ МУЗЕЇВ В ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	60
Шарата Н.Г. ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ	62
Кравченко Т.П. ТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЯ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	65
Домбровська Л.І. ПОГЛИБЛЕННЯ СВІТОГЛЯДУ НА ОСНОВІ ПРАЦЬ ПАВЛА ФЛОРЕНСЬКОГО	68
Стужук С.В. ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОЛЬВИЇ В ПРОТИСТОЯННІ НАВАЛІ ВІЙСЬКАМ ОЛЕКСАНДРА МАКЕДОНСЬКОГО	71

Наукове видання

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА – ОСНОВА АГРАРНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Матеріали Причорноморської
науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу
м. Миколаїв, 26-28 квітня 2017 р.

Технічний редактор: І.В. Ксьонжик

Комп'ютерна верстка: С.О. Горбач

Формат 60 x 84 1/16. Ум. друк. арк. 4,6

Тираж 100 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету

54020, м. Миколаїв, вул. Ї. Ѓонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.